

PERHEKERHOTYÖN KEHITTÄMINEN TUUSULAN SEURAKUNNASSA

Saija Väätäinen

PERHEKERHOTYÖN KEHITTÄMINEN TUUSULAN SEURAKUNNASSA

Saija Väätäinen

Opinnäytetyö, syksy 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak-Etelä, Järvenpää

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön suuntau-
tumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + diakoni

TIIVISTELMÄ

Väätäinen, Saija. Perhekerhotyön kehittäminen Tuusulan seurakunnassa. Järvenpää, syksy 2013, 55 sivua, 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Järvenpää. Sosiaalialan koulutusohjelma. Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonin virankelpoisuus.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää kuinka Tuusulan seurakunnan perhekerhotyö vastaa alueella asuvien perheiden tarpeisiin sisällöltään sekä rakenteeltaan. Haastatteluissa käytyjen keskustelujen myötä odotin ajatuksia muuhunkin seurakunnan perhetyöhön liittyen, mikä mahdollistaisi myös laajemman toiminnan kehittämisen.

Haastattelukysymykset olin muotoillut osin perinteisten palautekysymysten muotoon jättäen tilaa myös avoimelle pohdinnalle. Keskustelutyyliset haastattelutilanteet mahdollistivat laajat ja monipuoliset vastaukset käsiteltäviin aiheisiin. Työni on kvalitatiivinen tutkimus, johon aineiston keräsin kahdella kävijähaastattelulla sekä ammattilaishaastattelulla. Analysoin aineiston sisällönanalyysia käyttäen.

Tutkimuksen tuloksissa näkyi selkeimmin positiiviset kokemukset perhekerhojen toiminnasta. Perheet ovat kokeneet tulleet huomatuksi ja henkilökohtaisesti kohdatuksi. Seurakunnan kerhoissa ja muissa tilaisuuksissa on erityinen tunnelma, lämpö ja vastaanotto, mikä vetää ihmisiä puoleensa. Kerhot ovat pidettyjä tällaisenaankin, mutta haastateltavat toivat esille runsaasti kehittämissideita. Perhekerhojen rakenne on nykyisellään hyvä, mutta mielipiteitä ilmeni vaihtoehtoisestakin kerhoajan pituudesta. Äidit esittivät myös perhekerhotyöstä irrallisia toiveita, jotka huomioidaan seurakunnan avointa perhetyötä suunniteltaessa. Perhekerhoista vastaavat työntekijät keskittyivät haastattelussa pääosin perhekerhotyön merkityksen ja riittävyden pohdintaan sekä käytännön ideointiin.

Asiasanat: perhekerhot, perhetyö, vertaistuki, vanhemmuuden tukeminen, perhelähtöisyys ja diakoninen perhetyö.

ABSTRACT

Väätäinen, Saija. Development of family clubs in Tuusula parish. 55 pages, 2 appendices. Language: Finnish. Järvenpää, autumn 2013.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services. Option on Diaconal Social Work.

The purpose of the bachelor's thesis was to investigate how well the work in Tuusula parish family clubs responds to the needs of the families. It is expected that the interviews would give some ideas to the work in the family clubs but also development ideas in general. The interview situation gave more authority for the interviewees, because they had the chance to discuss and consider about issues together.

The study was qualitative and the material was analyzed by using content analysis. The material was gathered by three different group interviews. Two groups of family club attendants and one group that involved all the church nursery teachers and children's workers.

According to the results, it seems that the attenders are commonly very pleased with the family clubs. The families felt they are always welcome to join the clubs and are also warmly confronted by the employees. Often people are drawn to the events and different clubs in the parish because of the comfortable atmosphere. The family clubs are liked as they are currently, yet still the interviewees came up with some new ideas.

Keywords: family clubs, family work, peer support, parenthood support, family-oriented, diaconal family work.

Sisällys

1 JOHDANTO	7
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	9
2.1 Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmät	10
2.1.1 Perhekerhokävijöiden sekä lapsi- ja perhetyöntekijöiden haastattelut	10
2.2 Keväällä 2013 kerätyt palautteet	11
3 TOIMINTAYMPÄRISTÖ	13
3.1 Tuusulan seurakunta	13
4 TUUSULAN SEURAKUNNAN PERHETYÖ	15
4.1 Lapsityö.....	15
4.1.1 Perhekerhot ja perhetyö	16
4.2 Diakoninen perhetyö	16
4.3 Yhteistyö muiden perhetyötä tekevien tahojen kanssa	18
5 VANHEMMUUDEN TUKEMINEN	19
5.1. Neljä ikkunaa –väline perhetyöhön	19
5.1.1 Neljä ikkunaa käytännössä	20
5.2 Kirkon perheasiain neuvottelukeskus.....	20
5.2.1 Perheneuvonta Tuusulassa	21
6 VERTAISTUKI.....	23
6.1 Sosiaalinen media ja verkkoympäristö	24
7 KIRKON VARHAISKASVATUKSEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA	26
7.1 Perheiden kanssa	26
8 LAPSIPERHEIDEN PALVELUIDEN TARPEET	28
8.1 Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1996/1128).....	28
8.2 Lastensuojelulaki (2007/417)	29
9 LAPSI- JA PERHETYÖN DIAKONINEN PROFIILI.....	30
9.1 Lapsidiakonia	30
9.2 Lapsen sosiaalinen asema ryhmässä.....	32
9.3 Malli perhetyöntekijästä Järvenpään seurakunnassa	32
9.3.1 Diakonissa perhetyöntekijän työparina	33
10 PERHEKERHOKÄVIJÖIDEN HAASTATTELUIDEN TULOKSET	35

10.1 Tärkeimmät syyt perhekerhossa käymiselle.....	35
10.2 Kerhopäivän sisällön merkitys.....	36
10.3 Hengellisyyden merkitys	37
10.4 Henkilökunta	38
10.5 Kehittämisen kohteet ja kehittämisideat	39
10.6 Perhekerhoista kerätyt kirjalliset palautteet keväällä 2013	41
10.6.1 Palautteista havaitut uudet näkökulmat.....	41
11 LAPSI- JA PERHETYÖNTEKIJÖIDEN HAASTATTELU.....	42
11.1 Perhekerhotyön merkitys ja riittävyys	42
11.2 Kehittämisideat työntekijän näkökulmasta.....	43
11.3 Kävijöiltä saatu palaute ja kehittämisideat	44
12 JOHTOPÄÄTÖKSET	46
12.1 Vanhempana ja vertaisena.....	47
12.1.1 Isä seurakuntalaisena	48
12.1.2 Sosiaalisen median mahdollisuudet.....	49
12.2 Tutkimuksen luotettavuus	50
13 POHDINTA	52
13.1 Jokaiselle jotain –kerho.....	53
13.2 Tutkimuksen kehittämisalueet	53
13.3 Kokemukseni opinnäytetyöprosessista.....	54
LÄHTEET	55
LIITE 1: HAASTATELYKYSYMYKSET PERHEKERHOKÄVIJÖILLE	59
LIITE 2: HAASTATELUKYSYMYKSET LAPSI- JA PERHETYÖNTEKIJÖILLE.....	60

1 JOHDANTO

Muutokset yhteiskunnassa haastavat perheille osoitettujen palveluiden tuottajia pohtimaan, miten muuttuneisiin tarpeisiin vastataan. Olennaisinta perheiden näkökulmasta on, että kysyntä, tarpeet ja tarjonta kohtaavat, sillä nimenomaan oikea-aikaisella perhetyöllä pystytään vaikuttamaan kaikista tehokkaimmin. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä, Virolainen 2012, 248.)

Tuusulan seurakunnan lapsityön esimiesten ehdotuksen ja oman kiinnostukseni mukaan valitsimme opinnäytetyöni tavoitteeksi selvittää, miten kattavasti Tuusulan seurakunta vastaa alueella asuvien seurakuntalaisten ja muiden perhekerhokävijöiden tarpeisiin ja kuinka toimintaa tulisi perhelähtöisesti kehittää. Kysymykset muotoilin ainoastaan perhekerhotyötä koskeviksi, mutta keskusteluissa ilmenneet tarpeet muunkinlaiselle toiminnalle ja tuelle kuultiin avoimen perhetyön kehittämisen näkökulmasta. Haastatteluiden avulla pyrimme hahmottamaan tyytyväisyyden ja kehittämisideoiden kautta toiminnan tehokkuutta ja hyödyntämään saatua tietoa lähitulevaisuuden suunnitelmissa.

Seurakuntien perhekerhot ovat suosittuja pikkulapsiperheiden kohtaamispaikkoja, joissa saa mahdollisuuden tavata samassa tilanteessa olevia huoltajia lapsineen. Kerho antaa mahdollisuuden tavata tuttuja ja luoda uusia ystävyysuhteita, jotka kantavat elämässä perhekerhon jälkeenkä. Toiminta perustuu kristilliselle pohjalle, minkä toivotaan antavan hengellisiä aineksia myös perheiden omaan arkeen.

Olen itse jo yhteensä yhdeksän vuoden ajan toiminut seurakuntien lastenohjaajana moninaisissa lapsi- ja perhetyön tehtävissä. Perhekerhosta minulla on kokemusta sekä työntekijän roolissa että kerholaisena omien lasteni kanssa. Monet perhekerhot kolmen eri seurakunnan alueelta ovat vuosien mittaan tulleet minulle tutuiksi. Perhekerhot ovat oman kokemukseni pohjalta pitkälti samaa toimivaa kaavaa noudattavia: kerhokerran aikana nautitaan kahvit tai aamupala, hiljennytään hartauteen, osallistutaan ohjattuun toimintaan sekä seurustellaan

muiden perhekerholaisten ja ohjaajien kanssa. Seurakunta- ja toimipistekohtaisia eroja on, mutta pääpiirteittäin päivä sisältää samat elementit.

Käsittelen tekstissäni monipuolisesti seurakunnan perhetyötä sekä huomioin erityisesti perhekerhoihin liittyvät teoriat vertaistuesta ja vanhemmuuden tukemisesta. Lisäksi halusin ottaa opinnäytetyön perustaksi mukaan diakonisen näkökannan, sillä se ei lapsityön käytännön työssä ole erikseen korostettuna.

Käsittelin haastatteluista saadun aineiston sisällön analyysia soveltaen. Päätehtävänä työlläni on kehittämisideoiden kerääminen Tuusulan seurakunnan perhekerhoyölle sekä kartoittaa perheiden tilannetta ja tuentarvetta. Otin omien tutkimustulosteni oheen läpikäytäväksi perhekerhoissa keväällä 2013 kerätyt kirjalliset palautteet. Niiden perusteella pystyin päättämään kävijähaastatteluiden tulosten laajempaa luotettavuutta; edustivatko kahdessa eri toimipisteessä suoritettut haastattelut kattavasti koko seurakunnan yleistä kantaa.

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Yhdessä esimieheni, johtavan lapsityönohjaaja Kaija Sarénin, perhekerhotyöstä vastanneen lapsityönohjaaja Riina Nissisen sekä päivähoitoyhteistyöstä vastaavan lapsityönohjaaja Katja Hemmilän kanssa pohdimme opinnäytetyön aihetta. Työnantajan tarve sekä oma kiinnostukseni perhekerhotyöhön vaikuttivat aiheen määrittelyyn.

Perhekerhoissa on joka vuosi tehty tyytyväisyyskysely, mutta lapsityönohjaaja Nissinen kertoi lähes jokaisen vastauslomakkeen pääsääntöisesti edustavan positiivista linjaa. Rakentavaa palautetta ei juuri ole saatu kerättyä, mitä ilman ei toimintaa voida kehittää asiakaslähtöisesti. Halusimme perhekerhokävijähaastatteluilla koota tietoa kävijätyytyväisyydestä sekä toiveista ja niiden kautta siitä, kuinka tuusulalaisten perheiden tarpeisiin seurakunnan taholta vastataan. Lopulta päätin ottaa yhdeksi haastateltavaksi ryhmäksi mukaan myös lapsi- ja perhetyön työntekijät. Sillä sain tutkimukseen mukaan ammattilaisnäkökulman.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategisten suuntaviivojen mukaan meidän tulisi seurakunnan työntekijöinä vahvistaa kirkon jäsenyyden merkitystä. Tätä tukee myös toinen visiossa esiin nostettu seikka: kirkon uudistuminen. Aihe liittyy myös omaan opinnäytetyöhöni: tavoitteena on perhelähtöisesti haastatteluista nousseiden tarpeiden mukaan jollain tasolla uudistaa perhekerhon rakennetta tai sisältöä. (Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2015.)

Tutkimuskysymyksiksi muotoutui:

- Kuinka Tuusulan seurakunta on vastannut perhekerhokävijöiden tarpeisiin?
- Kuinka perhetyötä tulisi tulevaisuudessa perhelähtöisesti kehittää?
- Kuinka saavutetaan ne perheet, jotka eivät käy perhekerhoissa?

2.1 Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmät

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmänä käytin kvalitatiivista eli laadullista menetelmää. Pelkistetysti laadullisella aineistolla tarkoitetaan tekstimuodossa olevaa aineistoa. Esimerkkejä ovat haastattelut, havainnoinnit, sekä muuta tarkoitusta vasten tuotettu aineisto tai äänimateriaali. Laadullisen tutkimuksen piirteisiin kuuluu myös tulkinnan jakautuminen koko tutkimusprosessiin, eikä sitä ole helppo jakaa toisiaan seuraaviin vaiheisiin. Aineistonkeruu, analyysi, tulkinta ja raportointi kietoutuvat toisiinsa. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimussuunnitelmaa ja tutkimusongelman asetteluakin voi joutua tarkistamaan opinnäytetyöprosessin kuluessa. (Eskola, Suoranta 2001, 15-16.)

Keskusteltuani seurakunnan lapsityönohjaajien kanssa tulimme siihen lopputulokseen, että parhaimman ja monipuolisemman aineiston saan haastattelemalla kävijöitä sekä Pohjois-Tuusulassa sijaitsevassa Jokelan perhekerhossa että Etelä-Tuusulassa sijaitsevassa Riihikallion perhekerhossa. Nämä kaksi perhekerhoa ovat luonteeltaan hieman erilaisia. Riihikallion perhekerho on tyypiltään olohuonemainen, mitä Jokelan kerho ei isomman kävijämääränsä vuoksikaan ole. Silloinen perhekerhotyöstä vastaava lapsityönohjaaja kertoi myös, että Jokelassa on tehty vastikään muutoksia perhekerhon rakenteeseen, joten siksikin asiakastyytyväisyyden kartoitus on mielenkiintoista ja hyödyllistä. (Sarén, Nissinen, Hemmilä, henkilökohtainen tiedonanto 8.10.2012.)

Ryhmähaastattelun käyttäminen metodina on tällaisessa tilanteessa paras vaihtoehto laajan aineiston saamiseksi, sillä keskustelujen myötä ajatuksia aiheesta tulee todennäköisesti runsaammin kuin yksilöhaastattelulla. Tavoitteena oli monipuolisten vastausten kerääminen, mikä mahdollistuu paremmin, kun joukossa on hieman eri tilanteessa olevia ihmisiä omine mielipiteineen.

2.1.1 Perhekerhokävijöiden sekä lapsi- ja perhetyöntekijöiden haastattelut

Valmistauduin haastatteluiden aloittamiseen käymällä tutustumassa sekä Jokelan että Riihikallion perhekerhoihin ja niiden kävijöihin. Esittelin ryhmille projektini ja siihen liittyvät käytännön seikat ja tiedustelin halukkuutta osallistua tutki-

mukseen. Molemmissa kerhopisteissä sain samalla kertaa sovittua haastateltaviksi neljä kävijää kumpaankin tilanteeseen ja yhdessä päätimme haastattelut pidettäväksi parin viikon päähän. Anoin tutkimusluvan Tuusulan seurakunnan kirkkoherra Ulla Rosenqvistilta.

Neljän jokelalaisäidin haastattelun pidimme 12.11.2012 Jokelan kirkolla. Lastenhoito oli seurakunnan puolesta erikseen järjestetty, sillä haastattelu ei tapahtunut perhekerhoajaan. Kaikki ilmoittautuneet saapuivat paikalle ja aineistoa kertyi riittävästi. Riihikalliassa haastatteluun 14.11.2012 pääsi lopulta tulemaan vain kaksi äitiä, mutta siitä huolimatta keskustelu oli antoisaa. Siellä rauhallinen keskustelutilanne järjestettiin perhekerhoajalla erilliseen huoneeseen. Molemmilta ryhmiltä kysyin samat etukäteen laatimani kysymykset ja haastatteluihin varattiin tunnin verran aikaa. Käytin tallentamiseen sanelinta.

Lastenhojaajien haastatteluun tein etukäteen kysymykset, jotka lähetin sähköpostitse johtavalle lapsityönohjaajalle ja hänen kauttaan lastenhojaajien pohditavaksi. Tällä pyrin takaamaan runsaamman ja huolellisemmin ajan kanssa pohditun aineiston. Tapaaminen järjestettiin lastenhojaajien koulutuspäivän päätteeksi 3.1.2013. Haastattelutilanteeseen osallistui kaikki kaksikymmentä lastenhojaajaa sekä lapsityönohjaajat Kaija Sarén, Katja Hemmilä ja Kaisa Aitlahti. Haastateltavat jaettiin pienempiin ryhmiin, joissa he saivat vielä tovin verran keskustella kysymysaiheista. Sen jälkeen esitin sovitut kysymykset, joihin ryhmät vuorotellen vastasivat. Haastatteluun ja kysymyksistä virinneisiin keskusteluihin kului noin tunti.

Sekä kävijähaastattelut että lapsi- ja perhetyöntekijöiden haastattelut tallensin sanelimella. Haastatteluiden jälkeen litteroin jokaisen haastattelun ja analysoin sisällönanalyysia käyttäen.

2.2 Keväällä 2013 kerätyt palautteet

Kevätkauden 2013 päätteeksi perhekerhoista vastaavat työntekijät keräsivät jokaisen toimipisteen perhekerhojen kävijöiltä kirjalliset palautteet. Sain palaut-

teet luettavakseni omien haastatteluideni analyysin jälkeen ja olen siksi käynyt ne vasta jälkikäteen läpi ja verrannut niitä haastatteluilla keräämiini palautteisiin. Poimin opinnäytetyöhöni aineistojen päällimmäisiä samankaltaisuuksia, mikäli niiden perusteella voi päätellä tulosten paikkaansa pitävyyttä sekä myöskin poikkeavat piirteet ja maininnat. Ne esittelen omien tulosteni päätteeksi luvussa 10.6. Perhekerhotyöstä vastaavan lapsityönohjaaja Kaisa Aitlahden laatima kirjallinen haastattelulomake oli puolistrukturoitu. Itse en ole ollut missään vaiheessa enkä millään tavalla osallisena kyseisen palautteen keräyksen kanssa.

3 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Tuusula on pääkaupunkiseudun luonnonläheinen kehyskunta, missä asutaan pääosin pientaloissa tai pienimuotoisissa kerrostaloissa. Rajanaapureita ovat Mäntsälä, Hyvinkää, Sipoo, Järvenpää, Nurmijärvi, Kerava ja Vantaa. Kunnassa on asukkaita noin 38 000 ja asukasmäärä on kasvava. Tuusulassa on 4 eri keskustaa: Pohjois-Tuusulan Kellokoski ja Jokela sekä Etelä-Tuusulan Hyrylä ja Riihikallio, joista Hyrylä on kunnan hallinnollinen keskus. Taajamien ulkopuolinen Tuusula on säilynyt melko maaseutumaisena, vaikka kunta on kasvanut ja elinkeinorakenne muuttunut. Rautatieverkosto kattaa vain pienen osan kunnasta, mutta maantieteellisen sijainnin ansiosta kulkuyhteydet ovat hyvät. (Tuusulan kunta 2013.)

3.1 Tuusulan seurakunta

Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluva Tuusulan seurakunta on osa Espoon hiippakuntaa ja Tuusulan rovastikuntaa yhdessä Keravan ja Järvenpään seurakuntien kanssa. Tuusulan seurakunta on jaettu viiteen eri alueeseen: Jokela, Kellokoski, keskusalue, Lahela ja Riihikallio. Seurakunnan kolme kirkkoa sijaitsevat Jokelassa, Kellokoskella ja Tuusulan kirkko keskustan alueella. (Tuusulan seurakunta.)

Kesäkuussa 2013 evankelis-luterilaisen seurakunnan jäseniä kunnassa oli ulkomailla asuvat seurakuntalaiset mukaan lukien 29 733. Kunnan alueella asuvista ihmisistä 29 129, eli noin 77 % kuuluu kirkkoon. Jäsenmäärä on kansallista linjaa noudattaen laskeva, mutta jäsenten väheneminen on hillittyä. Vuonna 2012 Tuusulan seurakunnan jäsenmäärä oli 29 765. (Aalto, henkilökohtainen tiedonanto 20.6.2013.)

Tuusulan seurakunnan strategia 2015 (2008) tuo esille tuusulalaisten osoittaman arvostuksen seurakuntaa kohtaan. Kirkolla on erityinen merkitys sekä hyvä maine ja sen vahvuuksia ovat monipuolinen toiminta, pitkä historia ja perinteet, sitoutunut ja moniammatillisesti osaava henkilökunta, laaja luottamushenkilöi-

den joukko sekä hyvät ja alueelliset toimitilat. Epäilemättä kuitenkin tämänhetkinen toimitilojen puute uuden seurakuntakeskuksen ollessa vielä rakenteilla, vaikuttaa seurakuntalaisten osallistumismahdollisuuksiin, seurakunnan näkyvyyteen ja sitä kautta maineeseen.

4 TUUSULAN SEURAKUNNAN PERHETYÖ

Yhteistyöhön laaja-alaisessa seurakunnan perhetyössä tarvitaan kaikkien työntekijöiden ja vapaaehtoisten osaamista eri näkökulmineen. Lapsi- ja perhetyön perustutkinto antaa hyvät valmiudet perhetyössä toimimiseen, mutta todellisuudessa jokainen kirkon työmuoto kohtaa työssään paljon perheitä. Kirkon perhetyöllä tarkoitetaan kaikkea sitä toimintaa, millä vahvistetaan perheiden ja niiden jäsenten hengellistä elämää, yhteyttä seurakuntaan, keskinäistä välittämistä ja kunnioitusta, kasvua ihmisenä sekä yhteyttä seurakuntaan. (Holländer ja muut 2009, 3, 7.)

4.1 Lapsityö

Lapsityön toiminta jakaantuu säännölliseen viikkotoimintaan, joita ovat päiväkerho ja perhekerho sekä avoimeen toimintaan. Esimerkiksi perhemuskari, yksinhuoltajaryhmä, juhlat ja kirkot ovat avointa perhetyötä, jonka kautta seurakunta tavoittaa paljon niitä perheitä, jotka eivät muuten ole toiminnassa mukana. (Tuusulan seurakunnan ja hautainhoitorahaston kertomus vuodelta 2012, 60.) Pohjois-Tuusulassa Kellokosken toimipisteessä on päivä- ja perhekerhojen lisäksi ainoa koululaisten iltapäiväkerho ja Etelä-Tuusulan Riihikalliossa esiopetusryhmä.

Työntekijät Tuusulan seurakunnan lasten päiväkerhoissa ja perhekerhoissa ovat lapsi- ja perhetyön perustutkinnon opiskelleita lapsi- ja perhetyöntekijöitä, eli lastenohjaajia. Heitä on seurakunnassa syyskaudelta 2013 lähtien seitsemäntoista. Lastenohjaajien esimiehenä toimii johtava lapsityönohjaaja Kaija Sarén. Kaisa Aitlahti toimii seurakunnan perhekerhotyöstä vastaavana lapsityönohjaajana ja lapsityön pappina. Pyhäkoulu- ja päivähoitoyhteistyöstä vastaava lapsityönohjaaja on Katja Hemmilä.

Päiväkerhot ovat 3-5-vuotiaille lapsille tarkoitettua varhaiskasvatustoimintaa. Kerhot on mitoitettu lapsen ikäkehityksen mukaisesti vastaamaan leikin, opin ja hiljentymisen tarpeeseen. Toiminta tukee lasta sekä yksilönä että osana ryhmää

ja kaiken kohtaamisen perustana on kristillinen ihmiskäsitys. Päiväkerhotoimintaa on kaikissa lapsityön toimipisteissä: Lahelassa, Mattilassa, Riihikalliossa, Jokelassa ja Kellokoskella. (Tuusulan seurakunta 2013.)

4.1.1 Perhekerhot ja perhetyö

Perhekerhot on tarkoitettu kotona oleville vanhemmille ja lapsia hoitaville aikuisille lapsineen. Ryhmiä on kuusi ja ne kokoontuvat jokaisessa seurakunnan toimipisteessä. Perhekerhoissa on sekä yhteistä että eriytettyä toimintaa aikuisille ja lapsille. Ryhmissä tuetaan vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta ja ne toimivat tärkeinä vertaistukiryhminä vanhemmille. (Tuusulan seurakunnan ja hautainhoitorahaston suunnitelma 2013-2015, 37-39.)

Lapsi- ja perhetyöntekijöiden toteuttama perhetyö on niin sanottua avointa perhetyötä, joka on suunnattu kaikille tuusulalaisille perheille. Tavoitteena on perheiden kristillisen kasvatuksen ja vanhemmuuden tukeminen ennaltaehkäisevän työn näkökulmasta. Toimintamuotoja ovat muun muassa perhemuskarit, tilapäinen Naperot –lastenhoito, erilaiset vanhemmille ja perheille suunnatut ryhmät, erilaiset tapahtumat, perhe- ja parisuhdeleirit sekä parisuhdeillat yhteistyössä diakoniatyön kanssa. (Tuusulan seurakunnan ja hautainhoitorahaston suunnitelma 2013-2015, 39.)

Lapsityön toiminta on laajenemassa kysynnän mukaisesti yhä enemmän avoimen perhetyön suuntaan, mikä tarkoittaa sitä, ettei säännölliseen toimintaan enää syystä tai toisesta haluta tai voida sitoutua samassa mittakaavassa kuin menneinä vuosina. Ilmiö ainakin osittain selittyy sillä, että äitejä lähtee hoitopaalta töihin yhä aikaisemmassa vaiheessa, joten perheet jättäytyvät pois toiminnasta siirtyessä työhön ja päiväkotiin. (Tuusulan seurakunnan ja hautainhoitorahaston kertomus vuodelta 2012, 59-60.)

4.2 Diakoninen perhetyö

Tuusulan seurakunnassa työskentelee kahdeksan diakoniatyöntekijää. Perhetyön diakonin virassa toimii Anu-Leena Lamppu, johtava diakonian viranhaltija

on Tarja Tonteri ja Eila Patokoski on diakoniatyöstä vastaava pappi. Diakonia-työn yleistavoitteena on auttaa avuntarpeessa olevia eri-ikäisiä tuusulalaisia. Työssä huomioidaan kokonaisvaltaisesti asiakkaan henkiset, hengelliset, sosiaaliset, taloudelliset ja fyysiset tarpeet. Diakonia keskittyy huomaamaan ne ihmiset, joiden hätä on suurin ja jotka jäävät muun avun ulkopuolelle. Työ on luonteeltaan ensisijaisesti sielunhoidollista kohtaamista. (Tuusulan seurakunnan ja hautainhoitorahaston suunnitelma 2013-2015, 50.)

Diakoninen perhetyö on ennaltaehkäisevää perheen tukemista väsymyksen, sairauden, masennuksen tai äkillisen onnettomuuden kohdatessa. Myös parisuhdetyö luetaan osaksi diakonista perhetyötä. Perheterapiaa opiskeleva diakoniatyöntekijä tarjoaa tarvittaessa terapia-istuntoja tukea toivoville perheille. Diakonisen perhetyön toimintamuotoja ovat muun muassa yksinhuoltajien illat ja perheleirit, virkistyspäivät ja –viikonloput, erilaiset ryhmät perheille ja pariskunnille, perhevalmennusillat, parisuhdeneuvonta ja perheiden kohtaamispaikka yhteistyössä Keravan seurakunnan kanssa. Perheitä kohdataan myös asiakastapaamisissa vastaanottojen ja kotikäyntien kautta. (Tuusulan seurakunnan ja hautainhoitorahaston suunnitelma 2013-2015, 56-57.)

Perheille kohdennetussa työssä yhteistyö seurakunnan lapsityön ja muiden työalojen kanssa on monipuolista ja tiivistä. Samaten kunnan sosiaalitoimen perhetyön sekä kunnan terveydenhoitajien kanssa on yhteistä toimintaa. Seurakunta varaa tietyn määrän paikkoja retkilleen ja leireilleen myös sosiaalitoimen ohjaamille perheille. Seurakunnalla puolestaan on oma edustaja ensimmäistä lastaan odottaville perheille tarkoitettuihin perhevalmennusiltoihin. (Tuusulan seurakunnan ja hautainhoitorahaston kertomus vuodelta 2012, 76.)

Seurakunnassa laajennettiin elokuusta 2013 alkaen diakonia- ja lapsityön yhteistyötä resursoimalla allekirjoittanut nykyisellä toimellaan lapsi- ja perhetyöntekijänä 20 % laajuuden mukaan diakoniseen perhetyöhön. Käytännön työhön lastenohjaajan diakoniaosuuteen liittyy puhelin- ja tapaamispäivystystä, tapahtumiin ja perhepiireihin osallistumista sekä kotikäyntejä. Kannattavaa tämän kokeilun uskotaan olevan, sillä asiakkaina sekä diakonia- että lapsityössä on suurelta osin samoja perheitä.

4.3 Yhteistyö muiden perhetyötä tekevien tahojen kanssa

Seurakunnan lapsi- ja perhetyöhön liittyvää yhteistyötä on tehty kunnan päivähoidon, esiopetuksen, neuvolan, kunnan perhekeskuksen sekä kunnan kesäleikkitoiminnan kanssa. Tuusulassa toimii perhelinkki –moniammatillinen yhteistyöverkosto, joka tehostaa perheiden kanssa työskentelevien tahojen välistä yhteistyötä. Kerran kuukaudessa kokoontuvissa linkeissä on seurakunnan osalta edustus sekä lapsi- ja perhetyön että diakonisen perhetyön puolesta.

Esimieslinkki puolestaan on moniammatillinen esimiesryhmä, jonka seurakunnan edustajana toimii johtava lapsityönohjaaja Kaija Sarén. Tavoitteena on lasten, nuorten ja perheiden palveluiden ja palvelutarpeen seuranta ja kehittäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, toiminnasta tiedottaminen ja moniammatillisen työn tukeminen. Yhteistyön tuloksia on esimerkiksi syksyllä 2012 Tuusulassa toteutunut Jari Sinkkosen vanhemmille ja ammattikasvattajille suunnattu luento. (Tuusulan seurakunnan ja hautainhoitorahaston kertomus vuodelta 2012, 60-61.)

5 VANHEMMUUDEN TUKEMINEN

Seuraavissa alaluvuissa käsittelen eräitä vanhemmuuden tukemisen keinoja kirkon taholta. Niiden pohjalta voi pyrkiä kehittämään työntekijöiden ammatillisia mahdollisuuksia perhetyössä ja auttaa heitä hahmottamaan oman työskentelynsä tarkoitusta ja vaikutuksia. Esittelen luvun lopussa myös kirkon perheasian neuvottelukeskukseen toimintaa.

5.1. Neljä ikkunaa –väline perhetyöhön

Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallitukset julkaisu ”Minäkö perhetyön tekijä? Suuntaviivoja perhelähtöisen työtteen vahvistamiseen seurakunnissa” (2009, 23-27) käy läpi kirkon perhetyötä neljän ikkunan avulla. ”Ilo ja oppiminen” ja ”Vahvistaminen” -ikkunoiden avulla kuvataan vahvistavaa tai ennaltaehkäisevää perhetyötä ja ”Varhainen tuki” sekä ”Ongelmien työstäminen ja kriisiapu” -ikkunoiden avulla korjaavaa perhetyötä.

”Ilo ja oppiminen” kuvaa kaikkea sitä seurakunnan toimintaa ja kohtaamisia, jossa on mukavaa ja kiinnostavaa olla yhdessä. Perhetyössä toimitaan näin ilon ja oppimisen merkeissä osallistuen esimerkiksi yhteisiin tapahtumiin, kerhoihin, retkiin tai hiljentymiseen ja havainnointiin.

”Varhainen tuki” huomaa ja reagoi perheen avun tarpeeseen. Se on osa korjaavaa perhetyötä. Ammatilainen näkee herkästi lapsen tai nuoren kautta perheen tilanteen voinnin. Kun lapsi alkaa käyttäytyä tavoilleen poikkeuksellisesti ja huomiota herättävästi, voivat työntekijät yhdessä ottaa huolensa puheeksi huoltajien kanssa. Varhaisella puuttumisella voidaan estää tilanteen paheneminen ja siten autetaan lasta ja hänen perhettään.

”Vahvistamista” on vaativien elämänvaiheiden ennakointi. Tietoisuus lasten kehitysvaiheista tai parisuhteen ja perheen elämänkaaren muutoksista antaa työntekijöille mahdollisuuden reagoida ennakkoiden toimintaa kehittäessään. Tilanteita, jolloin erityisesti kaivataan vahvistamista tai olemassa olevan lujittamista

ovat esimerkiksi ensimmäisen lapsen syntyminen tai aikuistuvien lasten muuttaminen omilleen.

”Ongelmien työstäminen ja kriisiapu” kuvaa tilanteita, joissa perhe tai yksittäinen perheenjäsen tarvitsee apua. Ongelman on voinut aiheuttaa jokin äkillinen kriisi tai pidemmän aikavälin eriaisteiset vaikeudet. Osalla seurakunnan työntekijöistä on ammatillista osaamista pidempiaikaisen terapeuttisen prosessin ohjaamiseen tai rinnalla kulkemiseen. Kaikilla kirkon työntekijöillä tulisi kuitenkin olla perustietous siitä, miten toimia äkillisissä ihmisten kriisitilanteissa ja mihin apua tarvitseva tulisi mahdollisesti eteenpäin ohjata. Esimerkkejä tällaisesta toiminnasta ovat kotikäynnit, kertaluonteiset tapaamiset, pitkäkestoinen työskentely ja vertaisryhmät.

5.1.1 Neljä ikkunaa käytännössä

Kirkon perhetyön neljään jako ei ole yksiselitteisesti kaikenkattava. Todellisuudessa perhetyö on tämän tyylistä selkeää jaottelua moninaisempaa ja syvempää. Joissain kohtaamistilanteissa voi hyvin esiintyä useampia tai kaikkia näkökulmia. Ikkunoiden avulla voi kuitenkin perhetyön kokonaiskentän hahmotus helpottua, ja niitä voi siten käyttää esimerkiksi oman työn suunnittelussa. Niiden kautta voi myös peilata oman osaamisen riittävyyttä.

Ikkunoita voi käyttää koko seurakunnan perhetyön ulottuvuuden pohdintaan: kuinka hyvin perhetyö ulottuu erilaisten perheiden tarpeisiin, tehdäänkö päällekkäistä työtä tai onko katvealueita? Yhtälailta niiden perusteella voidaan pohtia kunkin työntekijän vahvuuksia, kehittämisalueita ja koulutuksentarvetta. Tämä voi siis toimia hyvänä työskentelymetodinä oman työnsä tai tiimin työtapojen ja merkityksen arvioinnissa. (Holländer ja muut 2009, 23-27.)

5.2 Kirkon perheasiain neuvottelukeskus

Kirkon perheneuvonnassa voi saada neuvontaa ja ammatillista keskusteluapua parisuhdetta ja perhettä koskevissa asioissa. Pääasiallisena työskentelymenetelmänä käytetään terapeuttista tai sielunhoidollista keskustelua parien, perhei-

den ja yksilöiden kanssa. Usein perheneuvontaan hakeudutaan pariskuntien vuorovaikutusongelmien, erokysymysten, uskottomuuden tai erilaisten psykososiaalisten kriisien vuoksi. (Järvenpään, Keravan ja Tuusulan seurakuntien perheasiain neuvottelukeskus i.a.)

Perheasiain neuvottelukeskukset ovat jo vuosikymmenten ajan toimineet suomalaisten perheiden hyväksi. Keskeinen tehtävä perheneuvonnalla on Jumalan hyvyyden välittäminen. Jumalan hyvyys suojelee ja tukee ihmistä, sekä ruumiillis-sielullisesti että hengellisesti. Kirkon perheneuvonta on ihmisen apuna häntä ahdistavia pahan valtoja vastaan ja hän saa tulla keskustelemaan niistä asioista, jotka sillä hetkellä painavat. Metodina työssä on ottaa osa ihmisen kantamasta tuskasta, ja palauttaa se takaisin psyykkisesti siedettävämmässä muodossa. Työn lähtökohtana on mahdollisimman ennakkoluuloton kuunteleminen ja ymmärtäminen. (Kirkon perheneuvonnan strategia vuoteen 2016 2010, 7-15.)

Suomalaiset arvostavat perhettä ja parisuhdetta eniten elämässään. Myös yhteiskunnallisesti perheiden voimavarojen edistäminen kannattaa, sillä perheiden hyvinvointi edistää koko yhteiskunnan hyvinvointia. Turvallinen ja tasapainoinen elämä alkaa perheestä. Kun ennen perheet olivat lähinnä yhteiskunnan objektina ja kontrollin alla, on nykyään siirrytty tukeen ja kasvatuskumppanuuteen. Perheiden tukemisessa korostetaan osallistamista, mukana oloa ja osallisuutta palveluihin ja toimintaan. Tukeminen tapahtuu perheen kanssa ja perheen ehdoilla. Palveluiden tavoitteena on oikea-aikaisuus, niiden laadusta huolehtiminen, riittävä ja helppo saatavuus sekä samanarvoisuus. Erytystä tukea tulee kiinnittää ennaltaehkäisevään toimintaan tukemalla ja neuvomalla perheitä vanhemmuudessa ja arjessa selviytymisessä. (Kirkon perheneuvonnan strategia vuoteen 2016 2010, 37.)

5.2.1 Perheneuvonta Tuusulassa

Tuusulassa on vastikään päättynyt perheneuvonnan vastaanotto oman kunnan alueella, mutta perheet voivat käyttää Järvenpään ja Keravan Perheasiain neuvottelukeskuksen tarjoamia palveluja. Järvenpään toimistossa on vastaanotto viitenä päivänä viikossa. Perheneuvonnan antamien palveluiden käyttö on tuu-

sulalaisilla lisääntynyt 9,1 % vuodesta 2011 vuoteen 2012. (Tuusulan seurakunnan ja hautainhoitorahaston kertomus vuodelta 2012, 74.)

6 VERTAISTUKI

Vertaistuen toteuttamistapoja ovat kahdenkeskinen tuki, vertaistukiryhmät ja vertaistuki verkossa. Vertaistuki voi olla kansalaislähtöistä, omaehtoista toimintaa, joka ei välttämättä liity mihinkään taustayhteisöön tai järjestöjen ja yhteisöjen organisoimaa toimintaa, jossa taustayhteisö vastaa esimerkiksi tarjoamalla toiminnalle tilat. Se voi myös olla kolmannen sektorin ja ammattilaistahon yhdessä organisoimaa toimintaa tai ammattilaistahon järjestämää toimintaa, joka on kiinteä osa asiakkaan saamasta palvelusta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL 2012.)

Vertaistukitoiminnan määritelmä on moninainen ja sitä voidaan toteuttaa erilaisissa ympäristöissä. Näitä ovat ohjatut keskusteluryhmät, avoimet kohtaamispaikat, toiminnalliset ryhmät ja kahdenkeskiset tapaamiset. Vertaistuen kautta ihminen voi saada omaan tilanteeseensa tietoa tai käytännön vinkkejä, jotka auttavat arjessa helpommin eteenpäin. Ennen kaikkea vertaistukitoiminnan kautta saadaan uutta sisältöä elämään, ystäviä ja yhdessä tekemistä. Parhaimmillaan vertaistuki johtaa yksilöiden voimaantumiseen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL 2012.)

Asumispalvelusäätiön kustantama artikkeli ”Vertaistoiminta kannattaa” (2010) tuo esille vertaistoiminnan merkityksen ennaltaehkäisevänä toimena. Vertaistuen tunnustetaan olevan tärkeää erityisesti vaikeissa elämäntilanteissa. Sen eri muodot voivat olla virallista auttamista tai linkkejä läheisten tuen suuntaan. Vertaistuella on vahva ennaltaehkäisevä merkitys, mutta se ei ole terapiaa. Sosiaali- ja terveystyöpalvelut voivat kuitenkin kulkea vertaistuen kanssa rinnakkain. Yhteiskunnallisesti vertaistoiminnan merkitys näkyy myös uudistavana ilmiönä sekä kansalaisaktiivisuuden lisääntymisenä.

Tuusulan seurakunnan perhekerhot lukeutuvat avoimiin kohtaamispaikkoihin. Ehkä tärkeimpänä perusteena perhekerhoille on se, että paikalle saapuvat perheet saavat mahdollisuuden ottaa kontaktia muihin perheisiin, tuttuihin ja ennalta tuntemattomiin. Perhekerhoihin ei yleensä tulla olemaan yksin ainoastaan

oman perheen kanssa. Toki jotkut äidit tuovat lapset leikkimään muiden ikäistensä seuraan ja haluavat itse pysytellä taka-alalla. Kuitenkin jo pelkästään muiden samassa tilanteessa olevien perheiden näkeminen on osaltaan heidän elämäntilanteeseensa samaistumista ja vertaisuutta. Vanhempien saaman vertaistuen lisäksi myös lapsille on merkityksellistä tavata perheen ulkopuolisia lapsia. Joskus voi perheen kriisitilanne estää vanhempaa kokemasta samaistumista ja osallisuutta yhteisöön. Elämänvakauden järkkäminen voi aiheuttaa poikkeavan henkisen läsnäolon tai kokonaan kerhosta poisjättäytymisen. Tilaa antava, hyväksyvä ja vastaanottavainen ilmapiiri antaa rohkeutta kerhossa käymiseen myös haastavassa elämäntilanteessa.

Useimmiten seurakunnan kerhoissa käyvien perheiden toinen vanhempi on hoitovapaalla, mikä mahdollistaa aamupäivällä kerhoon osallistumisen. Osa perhekerhoissa kävijöistä voi olla esimerkiksi työttömiä tai tekevät vuorotyötä. Myös perhepäivähoitajia käy perhekerhoissa. Kuitenkin sekä lasten päiväkerhoihin sekä perhekerhoihin osallistuminen on pääosin selkeästi sidonnaista huoltajan työelämän virkavapauteen, vanhempainvapaaseen ja valtion tukemaan hoitovapaaseen.

6.1 Sosiaalinen media ja verkkoympäristö

Seurakunnat näyttävät nykyään yhä enenevässä määrin myös internetissä ja sosiaalisessa mediassa. Verkossa työskentely ja sieltä tiedon tai avun hakeminen ovat nykypäivän todellisuutta. Nämä mahdollisuudet luovat sekä yksityisihmisille että palveluntarjoajille uusia ulottuvuuksia. Tietoa haetaan nettisivujen lisäksi vertaissivustojen kautta (Höllander ja muut 2013, 30).

Ammattiavun tai epävirallisen tuen hakeminen on nykyään ehkä mutkattomampaa kuin aikana, jolloin internetin mahdollisuuksia ei vielä tässä mittakaavassa ollut. Kynnys kysyä neuvoa haastavassa elämäntilanteessa on matalampi kasvottomasti netin kautta, kuin hakeutuen monen luukun kautta tarvittuun avun piiriin. Myös vertaistukiryhmät internetissä ovat suuri apu monelle suurten tai pie-

nien ongelmien kanssa painiville. Vertaistukiryhmät toimivat myös ennaltaehkäisevästi ja voimaannuttavasti.

Myös kirkko on löytänyt paikkansa internetistä. Lastenkirkko, Kirkko Suomessa –facebookprofiili, Kirkko kuulolla –palsta Suomi24:ssa ja Perheen arjessa -blogi ovat esimerkkejä kirkon toiminnasta verkossa (Höllander ja muut 2013, 30). Myös Tuusulan seurakunnalla on muun muassa omat facebookisivunsa sekä eri työalojen ylläpitämiä blogeja.

Taloustutkimus toteutti toukokuussa 2013 Kirkon tiedotuskeskuksen toimeksiannosta tutkimuksen, jolla se halusi selvittää käyttäjien kokemuksia seurakuntien ja kirkon roolista sosiaalisessa mediassa. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että eniten kiinnostusta sosiaalisessa mediassa osoitettiin yksittäisiä seurakuntia kohtaan, toiseksi eniten kiinnosti Kirkko Suomessa –facebookprofiili, joka olikin saanut varsin positiivista palautetta vastaajilta. (Ahonen 2013.)

7 KIRKON VARHAISKASVATUKSEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen julkaisu ”Lapset seurakuntalaisina” (2013, 16-24) esittelee kirkon varhaiskasvatuksen ja kehittämisen painotukset. Linjauksen tavoitteena on tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua sekä omana itsenään että seurakuntalaisena sekä kehittää kirkon kasvatuskumppanuutta perheiden kanssa.

Lapsen perusluottamuksesta nouseva toivo kantaa ihmisen elämässä aikuise-
nakin. Luottamussuhde luodaan huoltajien ja lapsen varhaisessa vuorovaiku-
tuksessa, ja tätä kiinteää yhteyttä tulee ammattikasvattajien pyrkiä tukemaan
työssänsä perheiden parissa. Vanhempia tulee kannustaa aitoon ja luontevaan
vuorovaikutukseen lastensa kanssa ja pyhän kokemiseen esimerkiksi hiljaisuus-
den, levon ja rukouksen kokemuksin. (Holländer ja muut 2013, 18.)

Monica Vikström-Jokelan ja Eero Jokelan teoksessa ”Aika pyhä!” (2011, 61-62.)
tuodaan esille lapsen yhteenkuuluvuuden tunteen tärkeys omaan ”piiriinsä”.
Piirejä voi olla muun muassa oma perhe, naapurit ja kaverit. Yhteenkuuluvuu-
den tunne nähdään tietyllä tapaa pyhäksi asiaksi; yhdessä koetut hetket ja tun-
teet voivat kantaa läpi elämän. Tukemalla vanhemmuutta voidaan vahvistaa
perheen omaa piiriä, mikä puolestaan lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta. Lap-
sen ja perheen yhteenkuuluvuuden voimistamisen kautta lujitetaan käsitystä
perheen pyhydestä ja ainutlaatuisuudesta.

7.1 Perheiden kanssa

Lapsi- ja perhetyön toimintaan liittyvä perhetyö voidaan jäsentää pohtimalla
työn merkitystä, tapoja ja kohderyhmiä tarkoituksellisesti. Millaisille ryhmille
toimintamme on kohdennettu? Onko tarvetta monimuotoisempaan tai toisenlai-
seen toimintaan? Miten äitiyttä ja isyyttä pidetään esillä ja millaisessa tasapai-
nossa ne ovat? Millä tavoin aikuisten tarpeet huomioidaan kohtaamistilanteissa,
joissa aikuiset ovat läsnä, mutta lapsi on pääosassa? (Pesonen ja muut 2012,
23-24.) Näitä kysymyksiä pohditaan työn laadullisen kehittämisen kautta ylei-

sesti, mutta syvemmälle ulottuvaa itsekritiikkiä on hyvä harjoittaa työn toiminnallisen kehittämisen ja merkityksen kyseenalaistamisen kautta. Mikä on perhekerhon perimmäinen tarkoitus ja vaikutus? Millaisena kasvatuskumppanina seurakunnan lapsityö haluaa profiloitua?

Kirkon tehtävänä on pohtia oma roolinsa sekä lapsi- ja perhetyön julkisten palveluntarjoajien sektorilla että vapaa-ajan huvitusten rinnalla. Kirkon yhteiskunnallinen asema ja sen itse etsimä paikkansa ei suinkaan ole selvä asia nykypäivän yhä hektisemmässä ja kilpailuhenkisessä elämäntahdissa. Pelkillä jumalanpalveluksilla ei kirkko kansaa houkuttele, mutta tarjonnan sisältö ja sen esitystapa tulisi kuitenkin miettiä tarkkaan vastaamaan työn peruslähtökohtia. Toiminnan sisällön soisi, päinvastoin yhteiskunnan suorituskeskeistä nykytilaa, tulevan vastaan kiireessä eläviä ja rauhaa kaipaavia ihmisiä. Tärkeintä on tämän lisäksi muistaa, että perhetyössäkin lapsi on työn keskiössä ja työn perustana on vastata parhaaseen lapsen kasvun turvaamiseen.

Lapsuus yksinäistyy yhteisöllisyyden murtumisen seurauksena. Pienillä lapsilla on pitkät hoitopäivät, minkä vuoksi he viettävät usein suurimman osan ajastaan muualla kuin omien vanhempiensa luona. Avioerojen myötä yhä useampi lapsi elää elämäänsä käytännössä yhden vanhemman kanssa ja sosiaaliset verkostot ovat vaihtuvia. Myös vanhempien työuran rakentaminen, harrastukset ja parisuhdeongelmat verottavat läsnäolon laatua. Jos lapsen lähiyhteisöllä ei ole tarjota lapselle riittävää turvaa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, voi lapsi alkaa kiinnittyä median tarjoamaan virtuaalimaailmaan todellisten ihmissuhteiden sijasta. Pieni lapsi tarvitsee turvalliseen kehitykseen aikuisen aitoa läsnäoloa ja kohtaamista, joita ilman lapsen psyykkiset rakenteet ja taidot eivät kehity. (Mikkola, Nivalainen 2011, 15.)

8 LAPSIPERHEIDEN PALVELUIDEN TARPEET

Minttu Pitkäsen ja Anna Yltävän vuonna 2012 tekemässä opinnäytetyössä ”Kurkistus kotiin. Lapsiperheiden palveluiden tarpeet Tuusulassa.” selvitettiin, miten tuusulalaiset perheet kokevat pienten lasten kotihoidon. Tuloksista ilmeni, että kotihoidontuen kuntalisä koetaan hyvin pieneksi ja lisän tiukat ehdot epäoikeudenmukaisiksi. Toinen selvinnyt tulos oli akuutin lastenhoitoavun tarve, mihin ratkaisuksi ehdotettiin perhetyötä tai puistotätiä. Vastauksista kävi ilmi myös se, että pääosin vanhemmat viihtyivät kotona lapsiaan hoitaen. Vanhemmat siis pysyisivät mielellään pidempiaikaisestikin hoitovapaalla, mikäli se olisi taloudellisesti mahdollista. Kotihoidontuki ja kuntalisä ei vanhempien mukaan riitä arjen perustarpeisiin.

8.1 Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1996/1128)

Lain mukaan vanhemmalla on oikeus jäädä kotiin hoitamaan alle kolmevuotias lastaan. Myös vanhemmasta lapsesta voi saada kotihoidontukea sillä ehdolla, että perheessä on alle kolmevuotias samalla tavalla kotihoidossa pidettävä lapsi. Kunnan ja seurakunnan kerhotoiminta ei poista oikeutta kotihoidontukeen. Lasten kotihoidon tuella tarkoitetaan lapsen hoidon järjestämiseksi vanhemman tai muun huoltajan osoittamalle hoidon tuottajalle maksettavaa tukea, johon voi kuulua hoitoraha ja perheen tuloista riippuvainen hoitolisä. Kansaneläkelaitos myöntää etuuden.

Osittaista hoitorahaa voidaan maksaa alle kolmevuotiaan lapsen vanhemmalle, jonka keskimääräinen viikottainen työaika on enintään 30 tuntia. Molemmilla vanhemmilla on oikeus saada saman kalenterikuukauden aikana osittaista hoitorahaa, mikäli he eivät ole yhtäaikaisesti pois työstä lapsen hoidon vuoksi. Kunta voi itse päättämällä määrällä korottaa hoitorahaa tai hoitolisää.

8.2 Lastensuojelulaki (2007/417)

Lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lapsen vanhemman ja muun huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Lasten kanssa työtään tekevien tulee tukea vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään sekä pyrkiä tarjoamaan perheelle tukea riittävän varhaisessa vaiheessa ja ohjattava perhe tarpeen vaatiessa lastensuojelun piiriin.

Ehkäisevä lastensuojelu tarkoittaa lasten kasvun edistämistä ja turvaamista, niiden perheiden kohdalla, jotka eivät ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Kunnan on sosiaali- ja terveydenhuoltoa, lasten päivähoitoa, opetustointia sekä muita lapsille, nuorille ja lapsiperheille suunnattuja palveluita järjestäessään ja niitä kehittäessään huolehdittava siitä, että palvelujen avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastuussa olevia henkilöitä. Tarkoituksena on myös selvittää perheiden erityisen tuen tarve. Kunnan tulee tarpeen vaatiessa järjestää erityisen tuen tarpeessa olevien lasten ja nuorten toimintaa.

9 LAPSI- JA PERHETYÖN DIAKONINEN PROFIILI

Kirkko on myötätuntoinen, kaikkia ihmisiä kunnioittava ja suvaitseva sekä sen tulee myös kannustaa muita samaan. Se haluaa antaa mahdollisuuden hyvää elämään jokaiselle ihmiselle asemasta, taustasta, kansallisuudesta, vakaumuksesta, sukupuolesta ja sukupuolisesta suuntautumisesta riippumatta. Kirkko on se instituutio, jonka tulee olla vähäosaisimpien puolella ja ajaa heidän asioitaan. Vahvinkin on joskus heikko ja hauras, armon ja anteeksiannon tarpeessa. (Sihvola 2011, 366.)

Lapsityön kerhot ja muu perheille suunnattu toiminta luetaan osaksi ennaltaehkäisevää työtä. Toiminnan piirteisiin kuuluu luonnostaan aito kohtaaminen sekä mukava ja välittävä ilmapiiri, joiden toivotaan kantautuvan myös kävijöiden jokapäiväiseen elämään. Perusteina toiminnalle on yhteisen tekemisen, perheyhteisön tukemisen, vertaistuen, vertaisilta saatujen neuvojen, ymmärtämisen sekä kotiarjesta irtautumisen anti. Ohessa tulee kuitenkin muistaa huomioida perheiden huonovointisuus, joka jo mahdollisesti on arjessa vallalla, näin ollen toiminta ei ole pelkästään ennaltaehkäisevää.

9.1 Lapsidiakonia

Diakonisen lapsityön tehtävänä on nähdä myös se puoli lapsen persoonasta, joka ei roolin kautta tule esille. Taakkaa kantavalle lapselle aikuinen, joka huomaan ja vastaa lapsen tarpeeseen olla kykenemätön ja jaksamaton, on tärkeä. Lapsen terveen itsetunnon kehityksen kannalta on merkittävää, että voi luottaa oikeuteensa olla olemassa ja tulla nähdyksi. Unohdetunkin lapsen sisimmässä on nähdyksi tuleminen toivo. (Mattila 2003, 60.) Lapsidiakonia on mitä suurimmassa määrin osa juuri lastenohjaajien, kirkon lapsityön ammattilaisten työtä. Tavoitteena lapsidiakoniolla on lapsen hädän ja turvattomuuden lieventäminen aidolla näkemisellä ja huolenpidolla sekä lapsen persoonan puolustaminen ja vahvistaminen. (Mattila 2003, 15.)

Jokainen lasten kanssa tiiviissä suhteessa työskentelevä on hyvin tärkeässä roolissa lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Erityisen merkittävässä roolissa toimitaan kotioloissa turvattomuutta kokevien lasten kanssa. Lapsi tarvitsee turvallisen aikuisen, ja mikäli hän ei jostakin syystä saa sellaista kotoa, voi yksikin kodin ulkopuolinen turvallinen ja välittävä aikuinen riittää eheyttämään lapsi ja hänen kasvava ihmisyytensä. Lapsidiakonia ottaa huomioon myös sen, että kaikissa tilanteissa ei vanhemmuutta tukemalla saada lapsen turvallisuuden tunnetta parantumaan. Mikäli vanhemmat ovat kykenemättömiä muutokseen ja kasvamaan vanhempina, tulee tällöin alkaa lievittää lapsen hätää tukemalla hänen kasvua ja vahvistusta. (Mattila 2003, 13, 59.)

Lapsen hädän tunnistaminen ja siihen reagoiminen on haaste lapsityössä toimiville. Työntekijän tulee olla kerhoissa turvallinen aikuinen jokaiselle lapselle, mutta erityisesti ryhmässä olevalle turvattomalle lapselle. Keskusteluyhteyden tavoittaminen lapsen kanssa voi olla kuntouttavalla tasolla merkityksellinen saavutus. Dialogiin pyrkiminen on tavoite, minkä seurauksena lapsesta tulee tasa-vertainen toimija omaa elämäänsä koskevissa asioissa. (Helosvuori, Koskenvesa, Niemelä, Veikkola 2002, 195-196.)

Kun joukossa on voimakas persoona, on vaarana, että hiljaisemmat ja vähään tyytyvät henkilöt jäävät kerta toisensa jälkeen vähemmälle huomiolle. Lapsityössä sanattomien syli- tai juttelupyöntöjen huomaaminen kaiken muun työn ohessa on taitolaji. Tärkeää on kuitenkin muistaa antaa aikaa myös niille lapsille, jotka eivät vaatimattomuudessaan uskalla pyytää piirustus- ja juttelukaveria. Helpoiten havaittavat hiljaisuus tai äänessä oleminen eivät kuitenkaan ole ne ainoat merkit todeta lapsen tai vanhemman läheisyyden tai avun tarve. Jokin ihmisen toimintatapa ei välttämättä anna työntekijälle selkeää signaalia siitä, että lapsen tilanteeseen olisi hyvä keskittyä enemmänkin. Ehkä ylireipas lapsi onkin se apua pyytävä ja vetäytyväisin puolestaan hiljaisuudessaan onnellinen pohtijaluonne. Työntekijän ammattitaito punnitaan hänen kyvyillään nähdä moinen eri osien summa. Tuohon pisteeseen pääsemiseen vaaditaan kuitenkin se, että nähdään vaivaa tutustua sekä lapseen että hänen huoltajiinsa.

9.2 Lapsen sosiaalinen asema ryhmässä

KM Mari Vuorisalo kirjoittaa keväällä 2013 valmistuneessa väitöskirjassaan ”Lasten kentät ja pääomat. Osallistuminen ja eriarvoisuuksien rakentuminen” lasten aseman vaikutuksesta muihin hoitolapsiin sekä henkilökuntaan päiväkodissa. Hänen tutkimuksensa mukaan lapsen vakiintunut sosiaalinen asema päiväkotiyhteisössä vaikuttaa lasten käytökseen yksilöä kohtaan. Samoin päiväkodin henkilökunta asettaa lapsen hänen omista kyvyistään tai sosiaalisista taidoistaan ja taipumuksistaan riippuviin normeihin. Osallistumisen mahdollisuudet olivat tutkimuksen mukaan lapsille erilaisia, sillä lapsilta alettiin odottaa oman osallistumistapansa mukaista toimintaa. Lapsen sosiaalinen asema ryhmässä määrittä sen, millaista hänen luontainen osallistuminen toimintaan oli.

Varhaiskasvatustoiminnan lähtökohta on, että lapsia kohdellaan tasavertaisesti. Kuitenkin tutkimuksen mukaan lasten asemat näyttäytyvät yhteisössä eriarvoisina. Vuorisalo kirjoittaa, että keskustelut lasten ja henkilökunnan välillä ovat päiväkodissa keskeisin vaikuttamisen kanava. Täten lapset, joilla on keskusteluun tarvittavia taitoja, voivat vaikuttaa sekä ryhmässä muodostuviin asemiin että suoraan päiväkodissa tapahtuvaan toimintaan. Lasten innokkuus ja halukkuus ottaa osaa keskusteluihin sekä heidän suosionsa ryhmässä määrittävät kunkin hierarkisen aseman vakiintumiseen.

Vuorisalon mukaan vakiintunut sisäinen malli omasta sosiaalisesta asemasta voi vaikuttaa päiväkotiyhteisön jälkeen vahvasti myös koulussa ja aikuisuudessa saakka. Tämän vuoksi on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, miten lasten osallistuminen varhaiskasvatuksessa toteutuu.

9.3 Malli perhetyöntekijästä Järvenpään seurakunnassa

Haastattelin Järvenpään seurakunnan perhetyöntekijä, Erja Vuorelaa hänen toimenkuvasta ja vaikuttamismahdollisuuksistaan lapsi- ja perhetyössä. Erjalla on pohjakoulutuksena lapsi- ja perhetyöntekijän perustutkinto, jonka lisäksi hän on opiskellut kasvatustieteitä, luovaa taideterapiaa ja perhetyötä Ryhmätyö ry:n

kouluttamana. Hän toimi viisitoista vuotta lastenohjaajana lasten päiväkerhoissa ja perhekerhoissa, minkä jälkeen huomasi, että kerhojen vetämisen lisäksi perheillä ja lapsilla on tarvetta laajempaankin tukeen. (Henkilökohtainen tiedonanto 29.4.2013)

Järvenpään seurakunnassa on yksi harvoista kirkon lapsityön alla toimivista perhetyöntekijöistä. Tarve täsmällisemmälle perhetyölle ja vanhemmuuden tukemiselle lähti kenttäkokemuksen pohjalta. Erjan oma kiinnostus työn kehittämiseen ja perheiden auttamiseen sai aikaan uusia toimintamuotoja seurakunnassa. Hän on ajan myötä hankkinut lisää ammattitaitoa ja nykyään toimii lastenohjauksellisten tehtävien lisäksi esimerkiksi diakonin työparina. (Henkilökohtainen tiedonanto 29.4.2013)

Erjan työhön kuuluu muun muassa Touhutorstai ja Eka vauva –ryhmät, jotka ovat perhekerhotyyppejä kokoontumisia. Muita töitä ovat parineuvonta, vuorovaikutusryhmät, kotikäyntityö, rippikoulut, Angry girls –tytöt, syrjäytyneiden nuorten ryhmä ja kaupungin kanssa yhteistyössä Käsikynkkä ja Depis –ryhmä. (Henkilökohtainen tiedonanto 29.4.2013)

9.3.1 Diakonissa perhetyöntekijän työparina

Järvenpään seurakunnan diakoniatyöntekijä Pirjo Kultima kertoi aloittaneensa Erjan kanssa yhteistyön järvenpääläisten perheiden parissa. He molemmat kokivat yhteistyönsä antoisaksi, perheitä hyödyttäväksi ja omaa työtään tukevaksi. Ainoa käytännön ongelma ilmenee tuntityöläisen ja työajattoman työntekijän aikataulujen yhteensovittamisesta, minkä vuoksi yhteisiä työtehtäviä ei voi sopia kovin usein.

Pirjo arvioi tämän hetkistä perheiden tilannetta kuormittavaksi, sillä henkisiä paineita tuntuu olevan liikaa kaiken suorittamisen ja kulussien pitämisen vuoksi. Perhekerhoon ei välttämättä heikommassa taloudellisessa tilanteessa oleva halua mennä, sillä ne koetaan menestyvien äitien kohtaamispaikoiksi. Myös henkilökohtaisen elämän kriisi voi aiheuttaa sen, ettei perhekerhoon osallistuminen tunnu mielentilasta johtuen sopivalta. Perhekerhossa näkee useimmiten

päällisin puolin hyvin pärjääviä vanhempia, eikä esimerkiksi avioeroa juuri läpikäyvä ehkä koe pystyvänsä vastaamaan samaan elämäniloon. Tästä syystä perhekerhon ohjaajien tulisi olla lämpimiä, rohkaisevia, kuuntelevia ja aitoja. Heillä tulisi olla kyky saada kerhon ilmapiiri yhdessä kerholaisten kanssa sellaiseksi, että kerhossa voi vastaanottaa ja antaa vertaistukea kaikissa elämäntilanteissa toisilleen. Kirkon perhetyöstä puhuttaessa Pirjo mainitsi tahtovansa, että ”meistä välittyisi se toivo, joka tässä elämässä on kadoksissa.” (Henkilökohtainen tiedonanto 23.4.2013.)

10 PERHEKERHOKÄVIJÖIDEN HAASTATTELUIDEN TULOKSET

Kävijähaastatteluista kertyi yhteensä kuusitoista sivua litteroitua aineistoa. Jokelan kävijähaastattelusta kahdeksan sivua, samoin Riihikallion kävijähaastattelusta kahdeksan sivua. Jaottelin puhtaaksikirjoitetut haastattelut eri teemoihin ja jaottelun perusteella kävin läpi tuloksia esittämiini kysymyksiin ja muihin esille nousseisiin ajatuksiin. Keskustelun myötä ilmeni myös joitain kysymyksiin suoraan liittymättömiä vartenotettavia ajatuksia. Molemmat perhekerhokävijöiden haastattelut analysoin yhdessä, sillä niistä saadut vastaukset eivät merkittävästi poikenneet toisistaan.

Haastattelut toteutettiin kahdessa erityyillisessä perhekerhossa eri puolilla Tuusulaa. Kuitenkaan tutkimustulokset eivät juuri poikenneet toisistaan, vaan enimmäkseen samoja ajatuksia kävijöillä oli molemmissa paikoissa. Joitain erityisiä huomioita olen eritellyt liittyväksi jompaankumpaan paikkaan, mikäli sillä on kehityksellistä merkitystä alueen erityisyyden perusteella, muutoin en analysissani mainitse lähteeksi tiettyä aluetta. Jokaiseen kysymykseen annetut vastaukset noudattivat Jokelan ja Riihikallion välillä suhteellisen samaa linjaa, mutta ryhmän sisäisesti haastateltavat toivat esille myös joitain toisistaan poikkeaviakin mielipiteitä. Myös yleishyödyllisiä kehittämisideoita tuli esille, jotka voidaan hyvin käsittää koskevaksi koko seurakunnan aluetta.

10.1 Tärkeimmät syyt perhekerhossa käymiselle

Tärkeimpinä syinä perhekerhossa käymiselle koettiin seura, vierailijat keskustelualustuksineen ja kerhon sisältö. Erikseen mainittuja vetäviä tekijöitä olivat askartelu, ruokailukerrat ja aamupala. Kuitenkaan päivän teema ei ole sinällään ollut syy tulla tai jättää tulematta kerhoon, mutta kiinnostava aihe on aina ollut mukava lisä. Perheiden säännölliseen viikkorytmiin kerrottiin kuuluvan kirkon kerho, jota lapsetkin osaavat odottaa. Usein varsinkin perheiden pienimmille lapsille perhekerho on tärkeä, sillä heillä ei isompien sisarten tapaan välttämättä ole muuta omaa kerhoa.

Iltapäivälle ajoittuvat perhekerhot eivät haastatteluiden perusteella ole suosiossa, vaan nimenomaan aamupäivän ajaksi toivotaan tekemistä lapsille ja kotona oleville huoltajille. Iltapäivällä halutaan jo alkaa rauhoittua yhdessä koko perheen kanssa olemiseen.

Lapsilähtöisyys, pienet ryhmäkoot, pysyvyys ja resurssien runsaus ovat merkittäviä seikkoja valittaessa seurakunnan perhe- tai päiväkerho jonkun muun tarjoajan vastaavan sijaan. Perhekerhossa käymisen sanottiin poikivan hyviä asioita muihin toimiin. Pienet lapset uskaltavat helpommin jäädä päiväkerhoon tai Naperot –hoitoon, erityisesti mikäli ohjaajat ja paikka ovat jo entuudestaan tuttuja.

10.2 Kerhopäivän sisällön merkitys

Kerhokertojen teemoitteluun oltiin tyytyväisiä. Vierailijat ovat olleet pidettyjä. Samoin keskustelut, mutta ne vaativat alustuksen ja vetäjän. Valinnan vapaus tulla tai olla tulematta mukaan keskustelutilaan mainittiin myös positiivisena tekijänä, joten aihe ei siksikään aiheuta kerhosta poisjääntejä. Askartelun merkitystä korostettiin molemmissa haastatteluissa, sillä kotona ei välttämättä tule askarrellua ja siitä pitävät sekä lapset että aikuiset. Mielekkäitä ja hauskoja ovat olleet myös lastenohjaajien pitämät näytelmäpätkät ja nukketeatterit, joista lapset puhuvat kotona vielä päivien ajan. Erityiset ruokailukerrat koetaan ”aivan luksuksena”, niitä kiiteltiin monelta taholta. Jopa lounas aamupalan sijaan nostettiin vaihtoehtona esille. Myös metsäkirkkoon on mukava lähteä, mutta yleisesti ottaen ulkoilukerrat jätetään väliin, mikäli sää ei ole suotuista.

Sisältö sai paljon kiitosta, mutta yhtälailla äidit pitivät tärkeinä olemisen vapautta. Kuitenkin toivotaan myös lapsille suunnattua ohjelmaa sekä vierailijoita omine aiheineen. Joustavuutta kerhoajaan toivottiin useaan otteeseen. Toiset näkivät että puolentoista tunnin mittainen kerho on juuri sopiva, kun taas toiset pohtivat pidemmän ja liukuvan kerhoajan mahdollisuutta, jollaista on Mannerheimin lastensuojeluliiton avoin toiminta. Äidit toivat esille vaihtoehdon useamman tunnin mittaisesta perhekerhoajasta, jolloin tuleminen ja lähteminen olisi

omaehtoisempaa. Haasteiksi tälle äidit kuitenkin arvioivat ohjaajien seuraaviin töihin ehtimisen ja vaikeuden aikatauluttaa perhekerhon sisältö.

Aamupäivä todettiin kerhon ajankohtana parhaimmaksi. Kerhon sujuvuuden näkökulmasta aamupalalla aloittaminen on toimivampi ratkaisu vanhempien mielestä kuin joskus toteutettu tapa aloittaa hartaudella. Aloittamalla kahvittelulla saadaan paikalle saapumiseen liukumavaraa, mikä on kaikkien vastaajien mielestä tärkeää.

10.3 Hengellisyiden merkitys

Hengellisyyttä koskevien kysymysten kohdalla oli ehkä selkein hajauma mielipiteissä. Yhteensä kuudesta äidistä kaksi oli aluksi sitä mieltä, ettei kerhon hengellinen osuus merkitse heille mitään. Enemmän asiasta keskusteltaessa kielteisimminkin suhtautuneet kuitenkin sanoivat, että kirkon kerhojen tunnelma on ”peruslämmiin” ja jollain selittämättömällä tavalla turvallinen ja rauhallinen. Kerhon hauska ilmapiiri, yhteishenki ja rento tunnelma heijastuu kaikessa toiminnassa ja saa jokaisen tuntemaan itsensä tervetulleeksi.

Eräs myönteisesti hengellisyyteen suhtautuva äiti totesi, että hänellä on erityisen ”luottamuksellinen fiilis” kirkon työntekijöihin. Kerhon hengellisyyden ylläpitämistä puollettiin silläkin perusteella, että kävijät ovat valinnan tehneet jo tietoisesti osallistumalla seurakunnan kerhoon. He ketkä eivät halua osallistua uskonnolliseen toimintaan, yleensä valitsevat automaattisesti jonkun muun tahon järjestämän kerhon. Joukossa kuitenkin on aina perheitä, jotka eivät ole seurakunnan jäseniä eivätkä välttämättä ole uskossa. Kristillisuus tulee kerhossa rohkeasti esille hartauksin, rukouksin ja tunnelmaltaan, mutta luonne ”ei kuitenkaan ole tuputtava”, kuten eräs äiti sanoi. Tämän ansiosta myös ei uskossa olevat perheet tulevat mielellään kerhoon, kunhan sen ensimmäisen kerran rohkaistuvat tulemaan.

Suurimmaksi osaksi hengellisyys koettiin merkittäväksi asiaksi ja jokainen vastaaja puolsi hartauksien olemassaoloa. Toisinaan hartaudet koettiin silti jopa

stressaaviksi, koska äidit ajattelevat heidän lastensa aiheuttavan turhaa meteliä ja häiriötä. Ohjaajien ymmärtäväisyyttä kiiteltiin, mutta todettiin, että jotkut äidit sanovat selväsanaisesti juoksemisen häiritsevän hartautta. Mielpahan välttämiseksi usein hartauksista joudutaankin menemään suosiolla sivuun odottelemaan.

Papin, kanttorin ja lähetyssihteerin vierailuihin toiset vastaajat suhtautuivat myönteisesti kun taas toisille niillä ei ole juurikaan merkitystä. Pappi tuo erään mielipiteen mukaan arvokkuutta tilaisuuteen, toiset olivat sitä mieltä, ettei papin läsnäolo ole välttämätön, sillä hartauden voi pitää lastenohjaajatkin. Eräällä kerralla nautittu ehtoollinen muistetaan, kanttorin vierailu oli mielekäs ja lähetyssihteerin pitämä esittely mielenkiintoinen.

Kirkkovuoden ja vuoden rytmin mukaisesti aiheiden valitseminen mainittiin hyvänä asiana. Sen perusteella ajateltiin, että kerhokertojen sisältöjä on erityisesti suunniteltu ja nähty vaivaa. Kiitosta sai se, että äitien kokemuksen mukaan seurakunnan kerhoissa juhlapyhät ovat enemmän esillä kuin kunnan kerhossa. Kun ”ovi on avattu” kirkollisiin aiheisiin perhekerhossa niistä voidaan lasten kanssa puhua jälkikäteen kotonakin. Muutoin ei välttämättä tulisi puhuttua.

10.4 Henkilökunta

Yleisesti ottaen henkilökunnan toiminta sai lähestulkoon vain kiitosta, mistä poikkeukset olen esitellyt seuraavassa luvussa. Hartauden aikana kovin kyllästyneitä ja meneväisiä lapsia ei nähdä häiriöinä ja materiaalien tutkiskeluun suhtaudutaan suopeasti. Äidit toivotetaan tervetulleiksi ja perhekerholaisten joukkoon sulattaudutaan juttelemaan tai yhdessä syömään aamupalaa. Hartaudet ja muu toiminta suunnitellaan sellaisiksi, että pienet lapset jaksaisivat olla mukana.

Toiveena mainittiin aktiivista kontaktinottoa lapseen sen sijaan, että keskitytään juttelemaan aikuisten kanssa. Tällä tavoin lapsella olisi turvallisempi mieli jäädä leikkimään, ja aikuiset voisivat helpommin jäädä keskustelemaan päivän teemasta. Toki toteutuksen hankaluus ymmärrettiin, sillä lapsia on kerhossa hyvin

paljon. Aikuisiin toivotaan tietysti myös otettavan kontaktia, erityisesti uusiin ja yksinäisiin.

Ohjaajien todettiin olevan ”kivoja kaikin puolin, mutta usein aika hiljaisia”. Hyvän kokemuksen perusteella äidit kehuivat, että vahva ja positiivinen persoona saa keskustelut viriämään. Ohjaajien toivottiin olevan reilusti enemmän äänessä. Hyvänä menetelmänä keskustelutilanteisiin kerrottiin se, että työntekijä kertoo vapaasti itsestään ja omista kokemuksistaan aiheisiin liittyen. Siten muutkin vapautuvat puhumaan.

Yhtenä tärkeimpänä ohjaajan vastuuna nähtiin uusien perheiden huomioiminen. Tämä aihe korostui useaan eri otteeseen ja se nähtiin lukeutuvan nimenomaan ohjaajien tehtäviin. Haastattelussa ilmeni jopa huolta esikoisvauvan kanssa tulevien nuorten äitien viihtymiseen.

10.5 Kehittämisen kohteet ja kehittämisisideat

Negatiivisena seikkana nähtiin ajoittainen tilannejäykkyys, mikä voi jopa aiheuttaa perheen osallistumatta jättämisen. Esimerkkinä eräs äiti kertoi, että kun vanhempien kanssa on toisessa huoneessa joku vierailija puhumassa, tulisi lasten huoneen ovi pitää avoimena ainakin siten, että lapsi pääsee vapaasti tulemaan äidin luo. Ei haluta, että lapsi tuodaan äidilleen vasta silloin, kun hän jo itkee hätäänsä. Kun tiedossa on tällainen mahdollinen lapselle epämieluisa tilanne, jäädään mieluummin kotiin.

Toinen esimerkki tilannejäykkydestä liittyy eläkkeelle jo vuosia sitten jäänyttä lastenohjaajan toimintatapaa kohtaan. Tuolloin perhekerhoon liian myöhäisessä vaiheessa tulevat perheiden vanhemmat eivät kokeneet olevansa enää vapaita ottamaan aamupalaa. Haastateltava kertoi, että kymmenen minuutin myöhästyminen kerhon alusta tuntui jo haittaavan päivän ohjelman kulkua.

Varsinaisina kehittämisisideoina kerhoon ehdotettiin jo mainitsemani joustavan kerhoajan lisäksi lastenhoidon järjestämistä seurakunnan äitien saunailtojen ajaksi. Se mahdollistaisi useiden äitien osallistumisen. Uudeksi toiminnoksi toi-

vottiin isä-lapsi –kerhoa, jotta isätkin saataisiin osallistumaan. Miesten läsnäolo koetaan jollain tapaa erityisenä ja mies luennoitsijana huomioidaan erilailla: ”Ihan kivahan se on, että on mieskin täällä välissä”. Ehdoton enemmistö perhekerhojen aikuisista kävijöistä ja ammattilaistahosta on naisia. Miehiä käy vain satunnaisesti. Valokuvauksen jokavuotista järjestämistä perhekerholle toivottiin.

Eräs toisesta seurakunnasta kuultu vinkki myös tuotiin keskusteluissa esille: naisten saunaillat aiheina Raamatun eri naiset. Tällä tavoin saadaan saunailtoihin enemmän hengellistä sisältöä. Perhekerhossa jo vuosia käyneet äidit surevat jatkumon päättymistä lasten mennessä kouluun. Molemmissa ryhmissä tuotiin spontaanisti esille ikävä perhekerhoilun päättymiseen. Syntyneitä ystävyys-suhteita voi jälkikäteenkin pitää yllä, mutta tapaamisten hengellinen ulottuvuus jää helposti menneisyyteen. Ratkaisua etsittiin ”perhekerhoveteraanien jatkorhymästä” tai naisten keskustelukahvilasta, jonne voisi tulla koululaisten äidit, eikä tällöin lastenhoitoa tarvita.

Kerholaisten toiveiden huomioiminen haluttiin säännönmukaisesti kyseltäväksi. Ehdotettiin laatikkoa jonnekin kerhotilaan, johon voisi saman tien keksiessään kirjoittaa oman ideansa. Ennen toteutettu kysely seuraavalle kerhokaudelle ei välttämättä toimi, kun juuri tuona ajankohtana ei muistakaan omaa ajatustaan. Eräs äiti toivoi ”hömppä-aihetta”. Hän ajatteli, ettei kirkon tiloissa toimimisen tarvitsisi sulkea pois vaihtoehtoa esimerkiksi värianalyysistä, kosmetiikka-, lelu- tai vaate-esittelystä. Luennoille tai keskusteluhetkiin ehdotettiin teemoja, joissa käsitellään naiseutta, lapsen kehittymistä tai lapsen hoitoon siirtymistä.

Aihe, mistä syntyi paljon keskustelua, oli toisiin perhekerholaisiin tutustuminen. Varsinkin Jokelassa, missä on iso kerho, eivätkä kaikki tule automaattisesti toisiaan välttämättä missään vaiheessa tuntemaan, toivottiin tutustumistapojen kehittelyä. Perheet ovat voineet käydä kerhossa useiden vuosien ajan, mutta istuvat aina samojen naapureiden ja tuttujen kanssa. Vaikka usein nähdäänkin, ei edes nimiä välttämättä muisteta. Äidit haluaisivat uusiakin tuttavuuksia, mutta oma-aloitteisesti vieraisiin tutustuminen on hankalaa. Äidit, ketkä eivät vielä juurikaan muita tunne, istuskelevat itsekseen tai ohjaajien kanssa. Uudet perheet huomioidaan ja toivotetaan aina tervetulleiksi, mutta usein muu tutustuminen

jää omalle vastuulle. Nimien mainitseminen on vähimmäisvaatimus ja kaikkien kerholaisten esittäytyminen ”koko ajan” väläytettiin yhtenä mahdollisuutena, sen sijaan että esittäydytään vain kauden alussa.

10.6 Perhekerhoista kerätyt kirjalliset palautteet keväällä 2013

Seuraavassa esittelen seurakunnan perhekerhotyössä toimivien ohjaajien ja vastaavan lapsityönohjaajan kävijöiltä kirjallisesti keräämiä palautteita siltä osin, kun ne tukevat tai eivät tue edellä esittelemiäni haastatteluiden tuloksia. Haastattelutoimipisteiden tuloksia tarkastellen ei varsinaisia ristiriitoja palautelomakkeilla kerätyn aineiston ja oman aineistoni välillä ollut.

Kaiken kaikkiaan yhtenäistä palautteissa omaan tutkimukseeni rinnastaen oli selkeästi positiivinen mielipiteiden luonne. Perheet ovat kokeneet olleensa tervetulleita perhekerhoon ja ohjaajia kehuttiin ihaniksi ja iloisiksi. Askartelu sekä muut yhteiset toimintatuokiot ja ruokailu ovat olleet tärkeitä ja luentoja toivotaan. Pääosin kerhoon halutaan tulla, koska siellä tapaa muita lapsiperheitä ja myös lapset viihtyvät. Kirkkovuoden teemat ja kristillisyyden nousivat myös yhdeksi arvostetuimmista seikoista kaikkialla muualla, paitsi Kellokosken perhekerhossa. Joissain pisteissä kerhoaikaa toivottiin pidennettäväksi kaksituntiseksi.

10.6.1 Palautteista havaitut uudet näkökulmat

Selkein ero palautelomakkeiden välillä ilmeni Kellokosken palautteissa kristillisyyttä koskevissa aiheissa. Hartaus koettiin melko merkityksettömäksi, eikä kirkkovuoden teemoja ja kristillisiä perinteitä erityisen paljon toivottu kerhossa huomioitavan. Kellokosken perhekerho ei sisällynyt omiin haastatteluihini, joten syytä kirkollisten aiheiden vastustukseen en voi juurikaan arvioida.

Erityisen maininnan sai vaitiolovelvollisuuden kunnioittaminen. Seurakunnan työntekijöihin kohdistuva erityislaatuinen luottamus, mikä kävi ilmi myös omista haastatteluistani, heijastuu toki tästä samasta aiheesta. Ulkoilua ja erilaisia ulkoleikkejä toivottiin monessa kerhopisteessä. Myös perhekerhon oma mummi nostettiin ideana esille.

11 LAPSI- JA PERHETYÖNTEKIJÖIDEN HAASTATTELU

Haastattelutilanteessa kaikki työntekijät jakautuivat seitsemään pienryhmään, joissa he keskustelivat hetken annetuista aiheista, minkä jälkeen kävimme kysymykset läpi yksi kerrallaan jokainen ryhmä vuorollaan vastaten. Kunkin kysymyksen ensimmäinen vastausvuoro siirtyi aina seuraavalle ryhmälle. Alustin tilanteen keskustelutyyliseksi, mikä mahdollisti sen, että ajatuksiaan sai myöhemmässäkin vaiheessa tuoda esille. Ammattilaishaastattelusta kertyi litteroitua aineistoa yhdeksän sivua ja ne analysoin kävijähaastatteluista erillään.

11.1 Perhekerhotyön merkitys ja riittävyys

Lastenohjaajat sekä heidän esimiehensä näkevät, että perhekerhot usein avavat ovia perheille muuhunkin seurakunnan toimintaan. Usein perheet ensimmäistä kertaa tutustuvat tarjontaan juuri perhekerhossa, minkä jälkeen on helppompaa ottaa osaa esimerkiksi perhemessuihin tai hakea lapselle paikka päiväkerhosta. Perhekerhoihin on myös matala kynnyks tulla, kun toimintaan ei tarvitse sitoutua, vaan voi tulla tai jättää kerta väliin oman perheen tarpeiden mukaan.

Yhden lapsen perheillä on hyvä keino löytää perhekerhosta lapselle omanikäistä seuraa. Vanhemmat saavat käsitystä muista samanikäisistä lapsista ja kehityksestä sekä heillä on myös mahdollisuus löytää uusia tuttavuuksia. Vertaistuen näkökulma huomioitiin keskustelussa useaan otteeseen. Vanhemmat tutustuvat toisiinsa ja mieltä askarruttavat asiat voidaan keskustelujen lomassa jakaa. Huomataan, ettei ongelmiseen ja ajatuksineen ollakaan yksin. Tuusula on muuttovoittoinen kunta, joten uusia tuttavuuksia ja vertaisuutta tarvitaan. Perhekerhotyön merkityksestä kertoo myös se, että 2000 –luvun aikana on kävijämäärä perhekerhojen ja päiväkerhon välillä vaihtunut siten, että perhekerhoväen määrä on ohittanut päiväkerholaisten määrän.

Osa perhekerhojen ohjaajista oli sitä mieltä, että puolitoistatuntinen kerho on liian lyhyt aika, kun jo aamupalalla aikaa kuluu paljon. Samoin, kun kerhossa

käy joku vierailija juttelemassa, niin aika on loppumassa, kun hän vasta pääsee vauhtiin. Kaksi tuntia nähtiin näillä perusteilla paremmaksi pituudeksi. Toisen kerhon ohjaajat toisaalta kokivat, että nykyisen mittainen on riittävä, sillä osa äideistä lähtee jo ennen varsinaista lopetusta. Tässä kyseisessä kerhossa tosin ovet avataan jo muita kerhopisteitä aikaisemmin, joten aamupalalle siirtymisessä on heillä enemmän liukumaa ja kerhoajalle tulee jo näin enemmän pituutta. Liukuvaa kahden tunnin kerhoaikaa on kokeiltu aiemminkin ja sitä esimiestaholta kehoitettiin kokeilemaan, mikäli toivetta siihen suuntaan on. Kerhon nykyinen aloitusaika arvioitiin kuitenkin sopivaksi.

Ohjaajien mukaan äidit eivät juurikaan ole toivoneet useampia kokoontumisia viikolle. Lahelan toimipisteen suuressa perhekerhossa on toivottu iltaperhekerhoa ja perhekahvilatoimintaa, joka on tällä hetkellä lakkautettu. Iltaperhekerho oli aiemmin ollut parin lukukauden ajan vaihtoehtona aamupäivän vastaavalle, mutta kävijöitä ei riittänyt ja toiminta lopetettiin. Usein illan kerhoa toivotaan, mutta kuitenkin ei enää siihen aikaan jaksetakaan tulla. Toiset ohjaajat eivät uskoneet toiminnan nytkään olevan suosittu, sillä jo lasten päiväkerhojen iltapäiviin ajoittuvia kerhoja on ollut vaikea saada täyteen.

11.2 Kehittämisideat työntekijän näkökulmasta

Lastenohjaajat pohtivat sitä, kuinka saada kävijät osallistumaan kerhon suunnitteluun ja toteutukseen. Äitien joukossa on paljon eri alojen osaajia ja heidän joukostaan voisi saada uusia ideoita toteuttamistapoihin. Eräässä perhekerhossa päätettiin alkaa vastuuttaa kävijät siten, että he jakaisivat vuoronperään jonkin lorun, leikin tai laulun, jonka itse kokevat tärkeäksi ja haluavat sen muille opettaa. Tällä tavoin kaikki oppivat uusia asioita ja samalla saavat osallistua perhekerhon toteutukseen. Aika ajoin joku kävijä onkin ollut jollain tapaa osallisena kerhokerran toteutuksessa, ja kokemukset niistä ovat olleet positiivisia.

Toiston merkitystä laulujen kohdalla korostettiin. Vaikka ohjaajille laulut ovat hyvin tuttuja ja jopa kyllästyttäviäkin, kannattaa niitä laulaa aina yhä uudelleen. Laulut opitaan toistojen kautta helpommin ja lapsia miellyttää tuttujen laulujen

kuuleminen ja laulaminen. Virsien laulattaminen koettiin tärkeäksi, koska niitä ei nykyään välttämättä mistään muualta enää kuule ja opi. Kaiken uuden oppimisen ohessa tulisi kuitenkin muistaa pitää yllä myös vanhaa kansanperinnettä muulloinkin kuin Kalevalanpäivänä.

Uusien, tukea tarvitsevien perheiden mukaan saamiseksi voisi diakoniatyöntekijöitä ohjeistaa rohkaisemaan asiakkaita tulemaan perhekerhoihin. Diakoniatyön puolella uskottiin olevan perheitä, jotka eivät perhekerhoissa käy, ja heillä voikin olla suuri kynnyks lähteä seurakunnan perhekerhoon. Ohjaajat keskustelivat, että diakoniatyöntekijän tulisi siksi selittää asiakkaille, mitä perhekerhot ovat ja ehkä saattaa tai jopa mennä yhdessä kerhoon perheen kanssa.

Toisten perhekerho-ohjaajien käytännön kokemuksia, sekä positiivisia että negatiivisia, toivottiin useammin keskenään jaettavaksi yhteisissä kokoontumisissa. Myös työntekijävaihdosta kerhojen välillä esitettiin. Siten saataisiin uutta näkökulmaa toimintatapoihin sekä vierailijan että isäntäväen pääomaksi. Haastattelussa tuotiin esille myös ajatus siitä, että perhekerhotyöstä vastaava lapsityönohjaaja, eli perhekerho-ohjaajien esimies, kävisi kerhovuoden alussa esittäytymässä kerhoväelle.

11.3 Kävijöiltä saatu palaute ja kehittämisideat

Ohjaajien kertoman mukaan perhekerhokävijät antavat positiivisen palautteen usein heti kerhon päätteeksi tai muuten nähdessä: ”Te olette ihania ja tärkeitä. Tämä on kuin olohuone, johon on helppo tulla.” Myös joitain yksittäisiä tilaisuuksia, kuten nukketeatteria kiitellään herkästi. Yleisestä fiiliksestä huomaa, että kävijät viihtyvät. Joskus positiivisen palautteen ohessa puolileikillään ohjaajille sanotaan, ettei ohjaajien kannattaisi turhaan suunnitella ja muuttaa toimintaa, kun kerholaisille kelpaisi ”se ihan sama joka vuosi”.

Usein kävijöiltä suullisesti kysellään, että mitä he haluaisivat perhekerhossa tehtävän. Toiveet ovat kirjavia: toiset haluaisivat vain istua, jutella ja juoda kahvia, toiset puolestaan toivoisivat tiivistä ohjelmaa. Kaikkien kävijöiden miellyttä-

minen koetaan haastavaksi ja lähes mahdottomaksi. Siinä missä yksi kävijä ei voi kestää esimerkiksi hartaushetkiä, saattaa suurin osa pitää niitä hyvinkin tärkeinä.

Aamupalan tärkeys perheille on näkynyt myös ohjaajille. Palautteessa on kuitenkin useammin toivottu oikeaa lämmintä ruokaa. Noin kerran kaudessa on erityinen ruokailukerta ja siitä on pidetty paljon. Vanhemmat kokevat arkea helpottavaksi sen, ettei kerhon jälkeen tarvitsekaan mennä kiireellä kokkaamaan ruokaa, vaan voi suoraan laittaa lapset päiväunille. Eräs isä kehui, että perhekerho katkaisee sopivasti viikkorytmiä. Yhden lapsen vanhemmilla on mukava nähdä oman lapsensa sosiaalinen käyttäytyminen ja leikki muiden lasten kanssa. Kerhossa tällainen lapsi myös ottaa käyttäytymismallia muilta ikäisiltään.

Kirjallisessa palautteessa on joskus mainittu se, ettei kävijää ole huomioitu. Tällaista tilannetta eivät ohjaajat ole itse havainneet, sillä pyrkimyksenä on aina nähdä jokainen, erityisesti yksinäiset tulijat. Tämä onkin isojen ryhmien haaste, joissa tulee olla erityisen tarkkaavainen. Aina on myös ihmisiä, jotka ottavat toisten kustannuksella itselleen enemmän tilaa ja huomiota. Tällöin ainakin ohjaajien tulee jakaantua muillekin tahoille. Kehittävänä palautteena on toivottu myös säännöllisiä loppuleikkejä tai muuta yhteistä kokoontumista.

12 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kun huomioidaan haastatteluiden lisäksi luvussa 10.6 läpikäytyt kirjalliset palautteet, kerhojen välillä tehdyn vertailun perusteella ainoastaan yksi seikka poikkesi yhteneväisten mielipiteiden linjasta; Kellokoskella ei koeta kerhon kristillisiä perinteitä kovinkaan merkityksellisiksi. Kirkon ja kaiken sen toiminnan perusta on kuitenkin kristillisyydessä, mikä näkyy kerhoissa lapsilähtöisinä hartaushetkinä, rukouksina, kirkkovuoden mukana kulkemisena ja lähimmäisestä välittävästä kohtaamisena. Seurakunnan kerhoissa tulee säilyä kohderyhmän huomioonottama uskonnollinen aspekti.

Kirkko ei ole uskottava, ellei se edusta rohkeasti omaa linjaansa ja valistuneen ihmisen kristillisyyttä. Sanoman ytimenä tulee aina olla Jumalan rakkaus, ihmiselämän äärettömän arvon kunnioitus sekä valmistautuminen Jumalan valtakunnan tuloon. Alkuperäisen luterilaisen hengen mukaan kirkon tulee arvostaa perinnettä sekä luottaa itsenäiseen eettiseen harkintaan. (Sihvola 2011, 366.) Tuusulan seurakunnan strategiassa (2009) on nostettu esille muutama erityinen arvo, joista ”totuudellisuus” liittyy tähän kirkon uskottavuuteen. Jumalasta ja uskosta rohkeasti puhuminen on tärkeää.

Yleisesti ottaen haastatteluissa keskusteluiden myötä virisi hyviä ja varteenotettavia kehittämisideoita, vaikka pääosin vastauksista heijastui tyytyväisyys nykyiseen toimintaan. Mielipiteistä ilmeni, että kerhot ovat pidettyjä tällaisenaankin, mutta sisällöllisten ja rakenteellisten kokeilujen myötä voi löytyä entistä toimivampia ratkaisuja ja uusien vaihtoehtojen kautta pyritään tavoittamaan uusia perheitä.

Lapsi- ja perhetyöntekijöiden haastatteluista ilmeni halukkuutta kerhojen välisiin työntekijävaihdoksiin ja sille löytyi myös myönteisiä ja kehittäviä näkökulmia. Kävijähaastatteluissa selvinneet mielipiteet kerhon hyvistä puolista eivät juuri tue vaihtoja. Vanhemmat arvostavat kerho-ohjaajien tuttuutta, vaihtuvuus voi näyttäytyä epävakautena. Pysyvyys luo turvallisuuden tunnetta ja erityisesti lapsille on tärkeää rutiinien ja työntekijöiden pysyminen samoina. Vanhemmille ei

haastatteluissa kuitenkin esitetty kysymystä työntekijävaihdoista, joten he eivät tulleet pohtineeksi vaihtoehdon hyötyjä ja haittoja. Tällä perusteella ei johdopäätös ole siis täysin kattava.

12.1 Vanhempana ja vertaisena

Tarve vanhemmuuden tukemiseen nousi pinnalle esimerkiksi luentotoiveiden kautta, joiden pääosin haluttiin käsittävän aiheita kasvatuksesta, lapsen kasvatuksesta ja parisuhteesta. Perheen vanhempana olemisen lisäksi halutaan kuitenkin nähdä itsensä myös naisena tai miehenä, mikä myös tuli esille keskusteluissa. Nykyään kaupunkiin suuntautuvan muuttoliikkeen ansiosta ei muu suku välttämättä ole lähellä auttaakseen, joten vanhemmat kaipaavat aikaa olakseen pariskuntana tai esimerkiksi harrastamassa. Jo pelkästään mahdollisuus yksin ruokakaupassa käymiseen tai kodin siivoamiseen voi olla suuri helpotus etenkin yhden vanhemman perheessä. Tuusulan seurakunnan Naperot –hoito tilapäiseen hoidontarpeeseen sai haastatteluissa vanhemmilta kiitosta. Niin tärkeää kuin vanhempien hyvästä elämänlaadusta saatu henkinen pääoma perheelle onkin, sen ei tule kuitenkaan säännönmukaisesti ohittaa lasten tarpeiden täyttämistä vanhemman läsnäolosta.

Irene Kristeri käsittelee teoksessaan ”Näe minut. Vanhemmuus ja lapsen kohtaaminen.” (1999) vanhemmuuden toteutumista ja lapsityöntekijän ammatti-identiteettiä itsetuntemuksen kautta. Aikuinen haluaa vastata lapsen tarpeisiin parhaimpansa mukaan, mitä voi hankaloittaa samaan aikaan omien sisäisten kipupisteiden viestiminen olemassaolostaan. Vanhempana ja ammattilaisena tunnemme riittämättömyytemme ja epävarmuutemme, jotka käsitelläksemme meidän tulisi kohdata oma eletty elämä. Eväät omasta lapsuudenkodista voivat olla riittämättömät, sillä oman isän ja äidin vanhemmuus on voinut olla ilotonta, raskasta vanhemmuuden suorittamista; perustaa siitä, että he ovat yrittäneet epätoivoisesti antaa lapsille sitä, mitä itse ei ole saatu. Näin toteutuu sukupolvi-en jatkumo.

Tukea ja toivoa vanhempana ja kasvattajana olemiseen tarvitsevat erityisesti sellaiset aikuiset, jotka ovat eläneet lapsuutensa sellaisessa vanhemmuudessa, jota eivät halua omille lapsilleen. Rakentava, läsnäoleva ja rakastava vanhemmuus ei ole heissä sisäänrakentuneena, mikä voi olla riski oman itsensä hyvinvoinnin laiminlyönnille. He tarvitsevat tukea opetellessaan sekä lapsen kasvatuksen oikeat suunnat että hyväksymään oma hyvä vanhemmuutensa. (Kristeri 1999, 69.)

Uusien perheiden erityinen huomioiminen oli äitien puheissa huolen aiheena. Jokainen tulija on heidän mukaansa tullut jollain tavalla työntekijöiden taholta huomioiduksi, mutta he pohtivat lisää vaihtoehtoja tervetulleeksi toivottamiseksi. He totesivat, että ohjaajan taholta on erityisen tärkeää ensimmäisen lapsensa kanssa tulevan äidin aito kohtaaminen, sillä muilla perhekerholaisilla ei ole omien lasten huolehtimisen ohessa välttämättä aikaa lähteä tekemään tuttavuutta, vaikka tahtoa olisikin. Huomionarvoisa seikka sekin, että äidit kantavat huolta toistensa ja täysin entuudestaan tuntemattomienkin äitien jaksamisesta. Tällaista yhteisöllistä ilmapiiriä on havaittavissa ja sen toteuttamiseen voisi yrittää luoda yhä uusia mahdollisuuksia.

Samaan aiheeseen liittyen haastateltavat nostivat esille halun tutustua toisiin perheisiin. Uusia tuttavuuksiakin kaivataan, eikä ne näennäisesti tutut äiditkään ole välttämättä todellisuudessa edes nimeltä tuttuja. Usein vanhemmat muistavat lapset, mutta äitejä ja isiä kutsutaan ”Aapon äidiksi” tai ”Iidan isäksi”. Vertaisuus koetaan arjessa kantavaksi voimaksi. Mieltä askarruttavista asioista ja omista tuntemuksistaan voi keskustella muiden äitien, ohjaajien tai luennoitsijoiden kanssa. Vertaistuen ansiosta voi parhaimmillaan kokea, ettei omassa yksinäisyydessäänkään ole yksin.

12.1.1 Isä seurakuntalaisena

Haastatteluissa nousi puheenaiheeksi myös miehisyyden ja isyyden tukeminen. Selvästi perhekerhoihin kaivataan myös isiä osallistumaan, mikä tietysti osittain on mahdoton yhtälö työssäkäynnin vuoksi. Äidit luonnollisesti pääosin kertoivat ajatuksiaan itsensä ja omien lastensa lähtökohdista ja tarpeista, mutta jäivät

myös pohtimaan, kuinka seurakunta voisi vastata isien tarpeisiin. Isän ja äidin vanhemmuudet ovat tasavertaisia ja kumpainenkin erityisiä.

Isyys elää voimakasta murrosvaihetta. Sekä isän yhteiskunnallinen rooli että perheasema ovat muuttuneet vuosikymmenten kuluessa yhä perhekeskeisemmäksi ja läsnä olevammaksi. Tämän lisäksi nykyiset monimuotoiset perhemallit luovat vanhemmuuteen omat haasteensa. Moni mies ei enää tiedä, miten isänä tulisi olla, kun vasta edellisen sukupolven malli isyydestä voi olla täysin poikkeava tämän hetkiseen yhteiskunnan ja oman perheen odotuksiin verraten. Ero perheen järkkymättömästä auktoriteetista lapsilähtöiseen kasvattajaan on iso. Isyys –käsitteellä ei ole vanhastaan ollut keskusteluperinnettä, vaan sitä on pidetty selvänä itseisarvona. Mies voi käsittää perheestään huolehtimisen ja vastuunoton aivan eri tavoin kuin hänen puolisonsa. (Huttunen 2001, 149.)

Ajattelen, että isien osallistamisen lapsi- ja perhetyön toimintaan tulisi ottaa omaksi kehittämisalueekseen työyhteisössä, sillä heidän poissaolonsa on huomattavan selkeää. Tuusulan seurakunnan lastenohjaaja Jani Suurnäkki arvioi miesten näkökulmasta mielenkiintoa herättävämmiksi osallistumisvaihtoehdoiksi toiminnalliset tapahtumat, leiripäivät ja teemakerhot. Ne tulisi järjestää iltaisin tai viikonloppuisin. Isillä voi olla myös ennakkoluuloja seurakunnan toiminnasta, mikä voi olla esteenä perinteiseen perhekerhoon osallistumiseen. (Henkilökohmainen tiedonanto 20.9.2013.)

12.1.2 Sosiaalisen median mahdollisuudet

Sosiaalista mediaa voisi hyödyntää nykyistä laajemmin. Ihmiset ovat nykyään hyvin tottuneita internetin käyttäjiä ja useimmiten ensisijaisesti sitä kautta tietoa etsitään. Sosiaalinen media liittyy useiden vanhempien jokapäiväiseen elämään. Helposti tavoitettava apu mieltä askarruttavissa kysymyksissä voi löytyä internetkeskusteluiden muodossa. Monenlaisia lapsille, nuorille, aikuisille, vanhemmille perustettuja internet-sivustoja on sekä harrastustarkoituksessa että pienien ja suurien ongelmien kanssa eläville. Mielensterveyskuntoutujat löytävät internetistä omat vertaistukisivustonsa ja nuoret voivat päästä nimettömästi livekeskusteluun terveydenhoitajan kanssa.

Eräs keino tavoittaa perhekerhotyön ulkopuolelle jättäytyvät perheet on päästä heidän luokseen internetin kautta. Esimerkiksi perhetyöntekijä, lastenohjaaja, lapsityönohjaaja tai diakoniatyöntekijä voisi pari kertaa viikossa päivystää facebookissa lasten päiväuniaikaan tai vaihtoehtoisesti jopa ilta-aikaan. Tuona aikana keskustelutukea tai neuvoja kaipaava vanhempi voisi reaaliaikaisesti ottaa työntekijään yhteyttä internetin kautta. Haasteena tälle on tietosuojan turvaaminen, mistä syystä tulisi keskustelu ohjata tarvittaessa kasvokkain tapaamiseen. Toinen hankaloittava tekijä on se, että keskusteluyhteyden työntekijään pystyisi saada vain tämän ”seurakunnan perhetyöntekijä” –profiilin kaverit, joten mainonnan tulisi olla tehokasta ja kattaa myös esimerkiksi neuvolat. Internetissä ensimmäisen askeleen ottaminen apua tarvittaessa on kuitenkin helpompaa.

12.2 Tutkimuksen luotettavuus

Perhekerhokävijöiden haastattelut tuottivat runsaasti aineistoa ja niiden toisiaan mukailevat vastaukset tukevat olettamusta, että haastatteluiden määrä oli sopiva ja aluejako melko kattava. Kun verrataan tuloksia lapsityön teettämään kirjalliseen palautteen keräykseen, voidaan kuitenkin päätellä, että olisi voinut olla tutkimuksellisesti antoisampaa tehdä toinen kävijähaastattelu Kellokoskella. Mitkä ovat ne tekijät, joiden vuoksi hengellisyyden arvostus näyttäytyy Kellokoskella selvästi eritasoisena? Onko alueen perheillä muuta yhtenevästä linjasta poikkeavaa tuen tarvetta, jota ei saatu selville puolistrukturoidulla kyselylomakkeella?

Jotta tarkoituksenmukainen tutkimusongelma olisi tullut täydellisemmin selvitettyä, olisi haastatteluihin kehittämiäni kysymyksiä voinut muotoilla monipuolisemmin ja teoreettisemmin. Kysymyksiin olisi mielestäni voinut sisällyttää suoremmat näkökulmat henkisen tuen ja vanhemmuuden tuen tarpeesta. Haastatteluissa esitetyt kysymykset olivat ehkä antoisampia toiminnallisen palautteen kannalta.

Vaikka itsekkin olen Tuusulan seurakunnan lastenohjaaja muun muassa Riihikalion alueella, pystyin tekemään haastattelut puolueettomalla perustalla. Luon-

nollisesti Jokelan perhekerhokävijät olivat kaikki minulle entuudestaan täysin tuntemattomia, mikä ansiosta olin haastateltavien silmissä ulkopuolinen, kenelle voi vapaasti kertoa sekä positiiviset että negatiiviset palautteet. Myös Riihikalliossa valikoitui haastateltaviksi äidit, keillä ei ole minuun minkäänlaista tunnesidettä esimerkiksi lasten kerhojen kautta. Isiä en saanut mukaan haastatteluihin, joten miehinen kanta jäi puuttumaan.

Uskon, että vahva motivaationi oman työpaikkani toiminnan kehittämiseen tämän tutkimuksen kautta vaikuttaa positiivisesti tulosten luotettavuuteen. Olen työntekijänä kehittämismyönteinen ja analyyttinen. Erityisen tyytyväinen olen siihen, että minulla on ollut hyvin aikaa paneutua työhöni, mikä puolestaan on antanut paremmat mahdollisuudet moniulotteiseen analyysiin ja oman työni kriittiseen tarkasteluun.

13 POHDINTA

Yhteiskunnassa reippaus ja voimakas luonne koetaan vahvuuksiksi. Sanaton viestintä antaa ymmärtää, että määrätietoisuus on ihanteellista ja voimakastah-toisuus nähdään positiiviseksi piirteeksi. Mikäli tilannetta ei tietoisesti havahdu tarkastelemaan, jäädään kehittymättömään tilanteeseen, mikä pönkittää joidenkin yksilöiden itseyden korostamista, minkä vastapainona toinen osapuoli voi kokea alemmuutta. Epätasapainoinen ja epäreilu ryhmädynamiikka pysyy ennallaan, ellei jopa lujitu, mikäli ei kiinnitetä huomiota siihen, mikä ei ole näkyvää; niihin perheisiin, jotka ovat taka-alalla ja siksi jäävät vähemmälle huomiolle.

Kokemuksen mukaan seurakunnan perhekerhot vetävät puoleensa jokseenkin hyvin toimeentulevia perheitä. Siitä syystä arka tai heikommassa taloudellisessa tilanteessa oleva perheen äiti lastensa kanssa voi jättäytyä pois kerhosta. Toisaalta myös kunnan sisäiset alueelliset erot ovat huomattavissa ja eri kerhojen luonne on niitä mukaillen vaihteleva.

Ohjaajien haasteena onkin siis vastata myös heikommassa asemassa olevien tarpeisiin ja huomata ne, keitä ei kukaan muu huomaa. Työntekijät ja seurakunnan viestintä voivat osaltaan pyrkiä madaltamaan kynnystä seurakunnan perhetilaisuuksiin saapumiseen, mutta kokoontumisten sisältö, luonne ja kutsuvuus tulisi myös sopia kaikille huolimatta kävijöiden sosiaalisesta statuksesta.

Köyhyysrajoilla elävät perheet jäävät Tuusulassa usein näkymättömämmälle osalle vaurauden rinnalla. Tuusula on pitkään ollut kärjessä suurituloisimpien asuntokuntien tilastoissa koko maata koskevissa vertailuissa. Tilastokeskuksen mukaan valtion veronalaiset tulot olivat kunnassa 32 671 € /tulonsaaja vuonna 2011, kun koko maan kattava keskimääräinen vuositulo oli 26 555 € /tulonsaaja. Tämän tyyppisellä alueella onkin vaarana, että myös palvelut kohdistetaan pääosin niille vakavaraisille. Kaikille kuntalaisille tarkoitettu tarjonta voi jäädä kuitenkin vain osan käyttöön, kun tilaisuuksien luonne ja sinne hakeutuvat ihmiset suosivat tietyntasoista kiinnostusta, taloudellista tasoa ja jaksamista.

13.1 Jokaiselle jotain –kerho

Yksi vaihtoehto perhekerhojen moninaistamiselle voisi löytyä ”jokaiselle jotain” –tyylisestä kerhosta. Isossa perhekerholaisten joukossa on monilla tavoin toisistaan poikkeavia perheitä. On esimerkiksi yksinhuoltajaperheitä, esikoisvauvan kanssa tulevia äitejä, esikouluikäisten kanssa tulevia, lapsia isiensä kanssa ja eri alueilta tulevat perheet. Tämä malli sopisi erityisen hyvin massiiviseen perhekerhoon, jossa joukkoa on helppo jakaa pienempiin ryhmiin. Etuina käytännössä olisi ryhmäytymisen helpottuminen pienessä joukossa, perhelähtöinen valinnan vapaus, kävijöiden tasaisempi ja yksilöllisempi huomioiminen sekä se, että uudella mallilla voidaan houkuttaa mukaan aiemmin kotiin jääneitä.

Yksinäisenä esikoisvauvan äitinä voi tuntua hassulta lähteä perhekerhoon, kun vauva nukkuu uniansa ulkona rattaissa. Haastateltavat äidit perustelivat perhekerhon tärkeyttä erityisesti esikoisvauva-aikaan sillä, että usein ensimmäistä lasta odottaessa muutetaan uudelle paikkakunnalle ja juuri silloin haluaisi löytää myös uusia ystävyys-suhteita. Ensimmäisen lapsen kanssa olisi äidillä myös vapaa-aikaa seurusteluun, kun vielä ei ole useampia lapsia hoidettavana ja päivät vietetään vauvan kanssa kahdestaan.

13.2 Tutkimuksen kehittämisalueet

Jälkikäteen huomasin, että niiden vanhempien ääni, jotka eivät osallistuneet seurakunnan perhekerhoihin jäi tutkimuksessani puuttumaan. Osa heistä valitsee joka tapauksessa muun kuin uskontoa harjoittavan kerhon, mikä itsessään on selittävää, mutta muista syistä poisjääneiden mielipiteet olisivat voineet olla rakentavia.

Olisin halunnut ottaa opinnäytetyöhöni ja haastattelukysymyksiin mukaan myös työntekijän roolin tarkoituksen selvittämisen, mikäli sen olisin ymmärtänyt jo prosessin alussa. Onko tarkoituksenmukaista, että lastenohjaajat ovat perhekerhojen ohjelman suunnittelijoita ja toteuttajia, vai tulisiko heidän sen sijaan toimia lähinnä taustavaikuttajina mahdollistaen ja turvaten lasten sujuvat keski-

näiset leikit sekä esimerkiksi auttaen vanhempia tutustumaan toisiinsa? Nykymallin mukaanhan tuo ensimmäinen vaihtoehto on todellisuutta, mikä tekee kerhojen ohjaajista huomion keskipisteitä.

Teoksessa ”Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea.” moniammatillinen kirjoittajatyöryhmä jäsentää laaja-alaisesti perhetyötä. Siinä käsitellään myös perhetyössä toimivan työntekijän roolin merkitystä. Työyhteisön toimintakulttuuria tulisi muuttaa perhelähtöiseksi tavoitteelliseksi toiminnaksi, jossa ammattihenkilöiden roolit ja vastuut ovat selkeitä. Mikäli tehtäväkuva on perhetyössä liian laaja-alainen, voi se vähentää mahdollisuuksia perhetyön kehittämiseen sen vahvuuksien suuntaisesti. (Järvinen ja muut 2012, 248-249.)

13.3 Kokemukseni opinnäytetyöprosessista

Aloin työstämään opinnäytetyötäni jo hyvissä ajoin ennen suunniteltua valmistumista. Kävijähaastattelut sain kerättyä loppuvuodesta 2012 ja työntekijöiden haastattelun heti vuoden 2013 alkuun. Intensiivisemmän haastatteluiden analyysin aloitin kesällä. Koin kirjoittamisen kannalta helpottavaksi asiaksi sen, että muut opinnot olivat pääosin jo takanapäin, minkä ansiosta pystyin melko hyvin keskittymään opinnäytetyöhöni. Ajan runsaus mahdollisti sisällön analyysin oheen uusien ratkaisujen etsimisen omien pohdintojen kautta.

Itse koin diakonisen näkökulman opinnäytetyössäni erityisen tärkeäksi. Opinnäytetyöprosessi on ollut antoisa myös omaan työhöni lastenohjaajana ja perhetyöntekijänä. Jäsentäessäni opinnäytetyöni perustaa kirjallisuuden ja diakonian kautta, olen alkanut enemmän sisäistää kohtaamisen merkitystä työn läpileikkaavana näkemyksenä. Olen työssäni alkanut yhä enemmän arvostaa aitoa ihmisen kohtaamista, välittämistä sekä heikkojen tai vähäosaisten huomaamista. Nykyään en enää korosta työtä tehdessäni suorittamisen määrää, vaan sen sijaan keskityn lapsen ja perheen kanssa läsnä olemiseen.

LÄHTEET

Aalto, Arja, Tuusulan seurakunnan rekisterisihteeri. Henkilökohtainen tiedonanto 20.6.2013.

Ahonen, Jan 2013. Seurakuntien some –yhteisöt tunnetuimpia. Kotimaa-yhtiöt. Viitattu 29.6.2013. www.kotimaa24.fi

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.

Evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2015. Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö. Viitattu 11.8.2013. www.evl.fi/meidankirkko

Helosvuori, Riitta & Koskenvesa, Esko & Niemelä, Pauli & Veikkola, Juhani 2002. Diakonian käsikirja. Kirjapaja Oy: Helsinki.

Holländer, Ann-Mari & Helle, Ari & Ojell, Raija & Pulkkinen, Hanna & Saarinen, Seija & Pohjola, Kirsi & Sotamaa, Iris & Suurnäkki, Jani 2013. Lapset seurakuntalaisina. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2013:1. Helsinki: Pekan Offset.

Holländer, Ann-Mari & Lindfors, Helena & Metsätähti, Sinikka & Nummela, Irene & Ojell, Raija & Seppänen, Arja 2009. Minäkö perhetyön tekijä? Suuntaviivoja perhelähtöisen työtteen vahvistamiseen seurakunnassa. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2009:10. Helsinki: Yliopistopaino.

Huttunen, Jouko 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä: PS-kustannus.

Järvenpään, Tuusulan ja Keravan seurakuntien perheasiain neuvottelukeskus i.a.

www.jarvenpaanseurakunta.fi/perheasiain_neuvottelukeskus_perhe_neuvonta.asp

Järvinen, Ritva & Lankinen, Aila & Taajamo, Terhi & Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Kolehmainen, Riitta & Kähkönen, Päivi. Meidän kirkko, mukana perheiden arjessa. Kirkon perheneuvonnan strategia vuoteen 2016. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2010:1. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Kristeri, Irene 1999. Näe minut. Vanhemmuus ja lapsen kohtaaminen. Helsinki: Karas-sana.

Kultima, Pirjo-Liisa, Järvenpään seurakunnan perhetyön diakoniatyöntekijä. Henkilökohtainen tiedonanto 23.4.2013.

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 1996/1128. Viitattu 15.8.2013. www.finlex.fi

Lastensuojelulaki 2007/417. Viitattu 16.8.2013. www.finlex.fi

Lähimmäisten yhteisö. Tuusulan seurakunnan strategia 2015. Viitattu 11.8.2013. www.tuusulanseurakunta.fi

Mikkola, Petteri & Nivalainen, Kirsi 2011. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa: Pedatieto Oy.

Pesonen, Marja & Ahlfors, Henna & Haapiainen, Timo-Matti & Jukko, Risto & Murtovuori, Jussi & Nummela, Irene & Peippo, Tiina & Rikkinen, Minna & Seppänen, Arja & Sten, Maria 2012. Aikuiset seurakuntalaisina. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2012:7. Helsinki: Pekan Offset.

Perhekerhojen palautelomakkeet, kevät 2013. Tuusulan seurakunta.

Pitkänen, Minttu & Yltävä, Anna 2012. Kurkistus kotiin. Lapsiperheiden palveluiden tarpeet Tuusulassa. Opinnäytetyö. Diak Etelä, Järvenpää.

Sarén, Kaija & Nissinen, Riina & Hemmilä, Katja. Tuusulan seurakunnan lapsityönohjaajat. Henkilökohtainen tiedonanto 8.10.2012.

Seurakunnan päiväkerhoon! Tuusulan seurakunnan lapsityön esite 2013.

Sihvola, Juha 2011. Maailmankansalaisen uskonto. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Suurnäkki, Jani. Tuusulan seurakunnan lapsi- ja perhetyöntekijä. Henkilökohtainen tiedonanto 20.9.2013.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL 2012. Vammaispalveluiden käsikirja. Viitattu 8.6.2013. www.sosiaaliportti.fi

Tilastokeskus. Kuntien avainluvut > Tuusula. Viitattu 19.9.2013. www.tilastokeskus.fi

Tuusulan seurakunnan ja hautainhoitorahaston kertomus vuodelta 2012. Tuusulan seurakunta.

Tuusulan seurakunnan ja hautainhoitorahaston suunnitelma 2013-2015. Tuusulan seurakunta.

Vertaistoiminta kannattaa 2010. Asumispalvelusäätiö ASPA. Viitattu 8.6.2013. www.kansalaisareena.fi/Vertaistoiminta_kannattaa

Vikström-Jokela, Monica & Jokela, Eero 2011. Aika pyhä! Helsinki: Lasten keskus.

Vuorela, Erja. Järvenpään seurakunnan perhetyöntekijä. Henkilökohtainen tiedonanto 29.4.2013.

Vuorisalo, Mari 2013. Lasten kentät ja pääomat. Osallistuminen ja eriarvoisuuksien rakentuminen. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.

LIITE 1: HAASTATTELYKYSYMYKSET PERHEKERHOKÄVIJÖILLE

1. Mitkä ovat tärkeimmät syyt perhekerhossa käymiselle?
2. Mikä merkitys kerhon sisällöllä on teille?
3. Mikä merkitys kerhon hengellisyydellä on?
4. Kertokaa, miten mielestänne toimintaa tulisi kehittää tai muuttaa!
5. Mitä odotatte nimenomaan seurakunnalta muihin tahoihin verrattuna?
6. Haluatteko sanoa vielä jotain muuta?

LIITE 2: HAASTATTELUKYSYMYKSET LAPSI- JA PERHETYÖNTEKIJÖILLE

1. Mikä merkitys perhekerhotyöllä mielestänne on Tuusulan seurakunnan lapsityössä?
2. Millaista palautetta olette kasvotusten kävijöiltä saaneet (kehittämideoita)?
3. Onko tämänhetkinen perhekerhotyö mielestänne riittävä perheitä ajatellen? Jos ei, niin mitä tarvitsisi lisää?
4. Millaista tukea toivoisitte saavanne enemmän perhekerhotyöhön esimiestaholta?
5. Millaisia kehittämideoita teillä on perhekerhojen sisällölle tai rakenteelle?
6. Haluatteko sanoa vielä jotain muuta?